

Kartlegging av storspove og vipe i Oppland

Hekkerregistreringer i 2017 og vurdering av
artenes bestandsutvikling i fylket

INNHOOLD

FORORD	3
SAMMENDRAG	4
1 INNLEDNING	7
2 RØDLISTESTATUS	8
3 UTBREDELSE OG BESTANDSSITUASJON	9
3.1 VIPE <i>VANELLUS VANELLUS</i>	9
3.1.1 Nasjonalt.....	9
3.1.2 Oppland	9
3.2 STORSPOVE <i>NUMENIUS ARQUATA</i>	10
3.2.1 Nasjonalt.....	10
3.2.2 Oppland	10
4 REGISTRERINGER I 2017	11
4.1 RESULTATER	12
4.1.1 Vindflomyrene	12
4.1.2 Åsmarka	13
4.1.3 Einafjorden	15
4.1.4 Gråsteinsmyra.....	17
4.1.5 Dokkadeltaet-Nordsinni.....	17
4.1.6 Flåmyra	19
4.1.7 Bjørnhaugmyra	20
4.1.8 Ullsjømyra/Tjernhaugmyra.....	21
4.1.9 Stølsvidda.....	22
4.1.10 Hynna.....	23
4.1.11 Øyerfjellet	25
4.1.12 Fryasletta-Hovevollene.....	26
4.1.13 Fokstumyra	27
4.1.14 Lesjaleira	29
4.2 OPPSUMMERING.....	31
5 LITTERATUR	36

Forsidebilde: Storspove på hekkeplass ved Sangnes langs vestsida av Einafjorden 19.5.2017, med grågås i bakgrunnen. Foto: Bjørn Harald Larsen.

FORORD

Norsk Ornitologisk Forening (NOF), avdeling Oppland, har gjennomført en kartlegging av de truede artene vipe og storspove i Oppland fylke. Arbeidet har bestått i å kartlegge hekkebestandene i utvalgte områder, med tanke på videre overvåking på seinere tidspunkt.

Prosjektet har blitt støttet økonomisk av Miljødirektoratet gjennom ordningen «Tilskudd til vilttiltak» med kr. 30 000. Følgende medlemmer av NOF, avd. Oppland, har deltatt i kartleggingen: John Apeland (JAP), Harald Bolstad (HBO), Egil Brækken (EBR), Tom Dalhøy (TDA), Sven Haugen (SHA), Tor Martin Haugen (TMH), Geir Høitomt (GHØ), Bjørn Harald Larsen (BHL), Oddvar Lundhaug (OLU), Rune Nilsson (RNI), Jon Opheim (JOP), Jens Petter Ous (JPO), Rune Rødningen (RRØ), Ragnar Ødegård (RØD), Sigrid Øiomshaugen (SØI), Thor Østbye (TØS) og Astrid M. Aadnes (AMA). I tillegg har vi benyttet observasjoner lagt ut på *Artsobservasjoner.no* av Geir Grimsby fra Fokstumyra. Alle takkes for sine bidrag.

En spesiell takk til Jon Opheim og Geir Høitomt for tilrettelegging av eldre data fra flere av overvåkingsområdene.

Eina, 3. april 2018

For Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland

Bjørn Harald Larsen

SAMMENDRAG

Resultater fra registreringene i 2017

Med midler fra Miljødirektoratet har Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Oppland, gjennomført en kartlegging av hekkebestandene av vipe (sterkt truet - EN) og storspove (sårbar - VU) i utvalgte områder i Oppland. Områdene er valgt ut fra at de har eller har hatt en relativt betydelig hekkebestand av artene, samtidig som det er gjort bestandsregistreringer i områdene tidligere – slik at det kan være mulig å vurdere utviklingen i bestandenes størrelse over tid.

Til sammen ble det registrert 47-48 par med vipe og 27-31 par med storspove i de 14 utvalgte områdene. Sammenliknet med tidligere undersøkelser i de samme områdene viser registreringene i 2017 en kraftig tilbakegang for begge artene i fylket.

Bestandsutvikling hos vipe

Bestanden av vipe har trolig hatt en minst like stor tilbakegang i Oppland som i resten av landet de siste 15-20 årene. Den norske hekkebestanden ble estimert til 7500-10000 par basert på en landsdekkende registrering i 2012, da NOF valgte vipe til «årets fugl». Dette er en tilbakegang på om lag 75 % fra Atlasperioden (1970-1990). I Oppland ble bestanden vurdert til 1000-2000 par i 1997. Den ble da ansett som ganske stabil – men med en nedgang i lavlandet de siste 10-20 årene. I 2011-2013 forelå et nytt fylkesestimat på mellom 400 og 700 par, tilsvarende en nedgang på 30-80 %.

Figur 1. Vipe på hekkeplass ved Jutulrud langs Einafjorden i Vestre Toten. Her varierer hekkebestanden en god del fra år til år, fra 4-5 par til fravær av hekking. Deler av jordene her er oversvømt i og etter snøsmeltingen i april/mai, og dette er de beste hekkeårene for vipe på lokaliteten. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Etter en tydelig bestandstopp på 1980-tallet, har tilbakegangen hos vipe i Oppland vært dramatisk. Arten har gått kraftig tilbake både i kulturlandskapsområder og på myrer i barskogs- og seterregionen, men i størst grad i kulturlandskapet. Med basis i bestandstall fra de utvalgte overvåkingsområdene har bestanden blitt redusert med omkring 80 % fra 1980- og 1990-tallet og fram til 2017, mens tilbakegangen fra 2000-tallet og fram til 2017 har vært noe mindre (om lag 40-50 %). Bestanden var trolig ganske stabil fra 1970-tallet og et stykke ut på 1990-tallet. Den negative

utviklingen ser ut til å ha startet omkring midten av 1990-tallet og skjøt fart utover på 2000-tallet. Utviklingen på 2010-tallet er mer uklar, men det er nå ganske tydelige indikasjoner på at bestanden reduseres i lavere takt, samtidig som det er en svak positiv tendens i enkelte viktige hekkeområder – slik som i Fokstumyra naturreservat i Dovre og langs Einafjorden i Vestre Toten. I begge disse områdene har det vært en svak vekst i bestanden på 2010-tallet.

Av overvåkingsområdene har Lesjaleira i Lesja hatt den mest dramatiske tilbakegangen, med en reduksjon i bestanden fra et gjennomsnitt på 46 par i perioden 1986-1991 til kun to hekkende par i 2017 (tilsvarer en reduksjon på 96 %!). Fra å være fylkets klart viktigste hekkeplass for 30 år siden, er området nå marginalisert som hekkeplass. På elveslettene mellom Dokkadeltaet og Nordsinni i Nordre Land hekket 6-11 par i perioden 2002-2008. I 2017 ble det ikke registrert hekking i området. På Øyerfjellet i Øyer ble det funnet 12 par på det meste på 1980-tallet. Ingen hekking ble påvist i 2017, og arten har ikke blitt rapportert fra kommunen siden 2015. Og dekningen av aktuelle hekkeplasser på Øyerfjellet var dårligere på 1980-tallet enn under registreringene i 2017. Også på Stølsvidda i Nord-Aurdal og Vestre Slidre, Vindflomyrene i Østre Toten og i Åsmarka i Vestre Toten har populasjonen gått betydelig ned.

Utviklingen har vært tilsvarende i de viktigste rasteplassene for arten i Oppland. I Lågendeltaet ble det registrert opptil 670 ind. på vårtrekk på 1980-tallet. Etter 1995 gikk antall rastende fugler på vårtrekket betydelig ned, og maksimumsregistreringene av arten i perioden 2013-2017 (med svært god observasjonsdekning) har vært 7-60 individer. Siste hekkeindikasjon på Jørstadmovollene var i 2013, hvor den tidligere var fast hekkefugl.

Bestandsutvikling hos storspove

Hekkebestanden av storspove i Oppland ble i 1997 anslått til beskjedne 100-150 par, og man antok da at den myrhekkende populasjonen hadde økt noe de siste årene, mens bestanden hadde gått tilbake i kulturlandskapet. Det er ikke gjort noe forsøk på å estimere fylkesbestanden etter Atlasperioden.

Med bakgrunn i data fra de utvalgte områdene har det skjedd en markant tilbakegang også i storspovebestanden i Oppland mellom 1980-tallet/1990-tallet og fram til i dag. I dette tidsperspektivet har tilbakegangen vært på ca. 60-70 %. Nedgangen startet noe seinere enn for vipa sin del, trolig omkring 2000 – med størst nedgang på første halvdel av dette desenniet. På 2010-tallet derimot, ser det ut til at nedgangen har flatet ut. Denne vurderingen er mer usikker, og en mulig økning de siste par årene som materialet fra overvåkingsområdene antyder, skyldes nesten alene en økning på Fokstumyra fra 2016 til 2017. Det gjenstår å se om det er en permanent eller midlertidig positiv utvikling.

Det ser også ut til at storspova er i ferd med å forsvinne fra flere tidligere viktige hekkeområder; verken i Åsmarka eller på Vindflomyrene ble arten registrert i 2017, etter å ha hatt en fast bestand helt fram til omkring 2015. I området Dokkadeltaet-Nordsinni og på Bjørnhaugmyra i Nordre Land forsvant trolig arten som hekkefugl mellom 2002-2010 en gang. Også fra kulturlandskapsområder utenom de valgte overvåkingslokalitetene kjenner vi til at storspove har blitt borte på 2000-tallet, bla. på Biristranda i Gjøvik kommune, Jørstadmovollene i Lågendeltaet fuglefredningsområde og Ringebuvollene i Ringebu. Det finnes også eksempler på stabile bestander over lang tid, slik som på Fokstumyra, Stølsvidda og langs Einafjorden; interessant nok er to av disse (Fokstumyra og Einafjorden) de eneste overvåkingsområdene som har hatt en svak økning i bestanden av vipe de seinere årene.

Også storspove opptrer nå i lavere antall på vårtrekket i fylket enn tilfellet var på 1980- og 1990-tallet. I Lågendeltaet ble nedgangen i rastende fugler særlig tydelig så siste halvdel av 1990-tallet.

Forslag til nye bestandsestimat

Registreringene i 2017 hadde ikke som mål å dekke hele Oppland, derimot å danne basis for en langsiktig overvåking av arten i sentrale hekkeområder i ulike habitat i fylket. Det er derfor ikke

grunnlag for å gjøre et mer nøyaktig anslag på hekkebestanden, men ut fra utviklingen i disse områdene må det antas at bestandene har blitt ytterligere redusert de siste årene – trolig til et nivå på 300-400 par for vipe og 50-75 par for storspove. Tilbakegangen fra Atlasperioden blir med disse estimatene mellom 60 og 85 % for vipe og mellom 25 og 67 % for storspove.

Figur 1. Tidlig ankommet storspove ved Nøsen i Vestre Slidre, 26.4.2017. På Stølsvidda i Nord-Aurdal og Vestre Slidre har hekkebestanden av storspove vært relativt stabil fra perioden 2002-2008 til 2017. Foto: Tom Dalhøy.

Mulige årsaker på tilbakegangen

Årsakene til tilbakegangen hos disse artene i Oppland er lite kjent. Generelt er det mange vaderarter som opplever reduserte bestander for tida, og årsaker er antatt å ligge både i miljøendringer i overvintringsområdene, arealpress og inngrep i rasteområder og miljøendringer i hekkeområdene, særlig omlegginger i landbruket når det gjelder vipe og storspove (<http://www.iucnredlist.org>). Det vi kjenner til fra våre hekkeområder er at særlig vipe, men trolig også storspove, er avhengig av dårlig drenerte jordbruksarealer for næringsøk innenfor hekkeområdene i kulturlandskapet. Med stadig større krav til effektivisering i jordbruket, blir slike områder færre og færre. Dette ser vi at skjer i flere av de tradisjonelle vipeområdene i fylket, bla. på Lesjaleira, langs Etna og i Åsmarka.

Det er vanskeligere å finne forklaringer på tilbakegangen i populasjonene av vipe og storspove på myrområder i barskogs- og seterregionen. Mange av disse områdene er vernet som naturreservater og er derfor forskånet for inngrep. Det er ingen klare forskjeller i bestandsutvikling mellom vernede og ikke vernede myrområder. Ferdsel er heller ikke et vesentlig problem i noen av de områdene vi undersøkte i 2017. Trolig er det da forholdene i vinterområdene og langs trekkrutene som forårsaker en generell tilbakegang i bestandene.

1 INNLEDNING

Denne rapporten er utarbeidet av Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Oppland, med økonomisk støtte av Miljødirektoratet gjennom ordningen «Tilskudd til vilttiltak». Arbeidet har blitt rapportert foreløpig gjennom Miljødirektoratets søknads- og rapporteringssenter på nett (Miljødirektoratet 2018).

Formålet med registreringene har vært å kartlegge hekkebestandene av vipe og storspove i utvalgte områder i Oppland. Områdene er valgt ut fra at de har eller har hatt en relativt betydelig hekkebestand av artene, samtidig som det er gjort bestandsregistreringer i områdene tidligere – slik at det kan være mulig å vurdere utviklingen i bestandenes størrelse over tid. Målet er at registreringene i de 14 utvalgte områdene i 2017 skal danne basis for en langsiktig overvåking av artene i Oppland.

Både vipe og storspove er vurdert som truede på gjeldende Norsk rødliste for arter (Henriksen & Hilmo 2015). Rødlitestatusen er knyttet opp mot bestandsnedgang de siste tre generasjonene for disse artene, og det anses av interesse for regionale forvaltningsorgan å få en oversikt over bestandene i fylket.

Rapporten omfatter både resultatene fra utført feltarbeid i 2017 og en sammenstilling av tidligere bestandsregistreringer i de utvalgte områdene. NOF, avd. Oppland, har en ambisjon om å utføre tilsvarende kartlegginger med 3-5 års mellomrom i de utvalgte områdene for å overvåke bestandssituasjonen for disse truede artene framover.

Figur 3. Vipe på hekkeplass ved Næss langs Einaffjorden i Vestre Toten 16.5.2016. I dette området har bestanden av vipe økt svakt på 2010-tallet, mens arten ellers i fylket har hatt en dramatisk bestandsreduksjon. Foto: Bjørn Harald Larsen.

2 RØDLISTESTATUS

Norsk rødliste for arter 2015 (Henriksen & Hilmo 2015) er basert på nye kriterier utviklet av International Union for Conservation of Nature (IUCN). Endringene fra tidligere rødlister innebærer større vektlegging på prognoser som sier noe om artenes risiko for å dø ut, noe som bl.a. stiller større krav til dokumentasjon enn tidligere.

Vipe er plassert i kategori sterkt truet (EN) på rødlista, mens storspove er vurdert som sårbar (VU). I global (<http://www.iucnredlist.org/>) og europeisk rødliste (BirdLife 2015) er begge vurdert som nær truet (NT) på bakgrunn av avtakende bestander.

Figur 2. Vipe er vurdert som nær truet (NT) globalt og i Europa og sterkt truet (EN) i Norge. Tilbakegangen i Europa har vært betydelig de siste tiårene (IUCN 2017). Dette individet var det første som ble observert langs Einafjorden i 2017, ved Bili 26. mars. Foto: Bjørn Harald Larsen.

3 UTBREDELSE OG BESTANDSSITUASJON

3.1 Vipe *Vanellus vanellus*

3.1.1 Nasjonalt

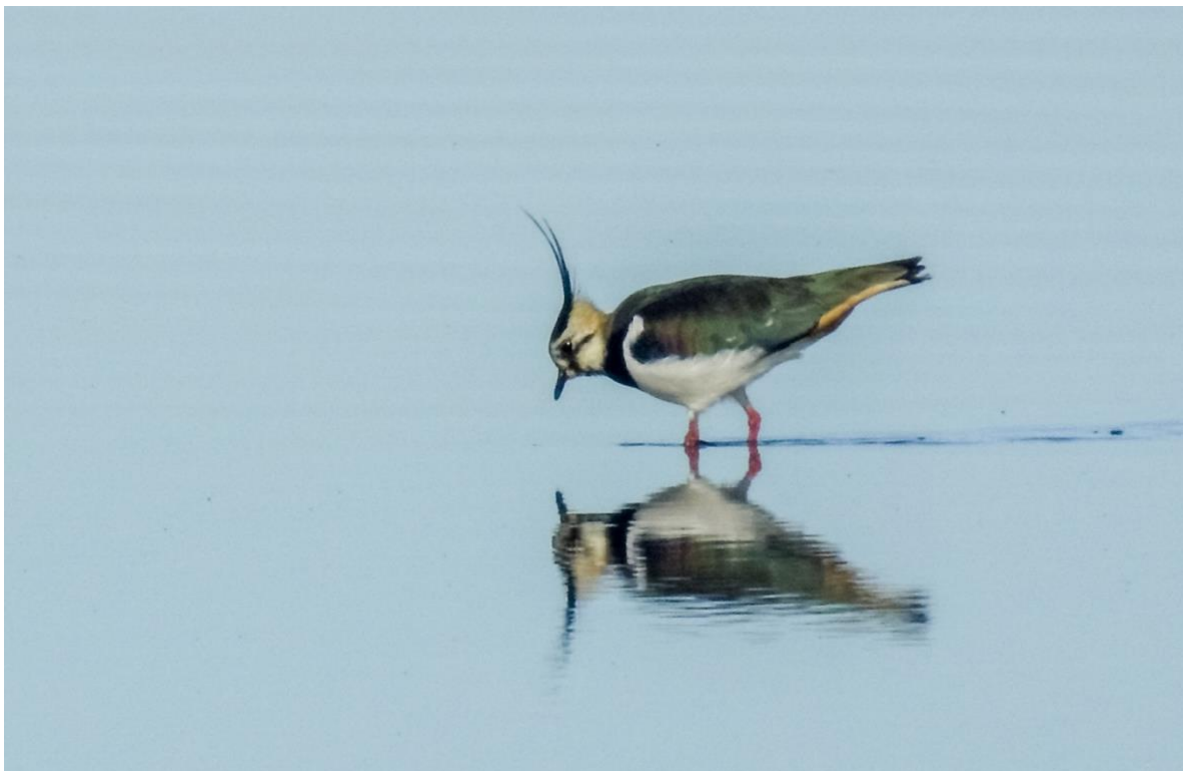
Vipe er utbredt fra Sørlandet til Finnmark, med de viktigste hekkeområdene i Rogaland og Midt-Norge. Den hekker også vanlig i innlandet, både i kulturlandskap og på nydyrkingsområder og myrer i barskogsregionen og lavalpine områder.

Den norske hekkebestanden ble vurdert til 40 000-80 000 par i perioden 1970-1990 (Gjershaug mfl. 1994). Etter Norsk Ornitologisk Forenings landsomfattende kartlegging i 2011-2013 konkluderte Heggøy & Øien (2014) med en samlet nedgang på 75 % i Norge i løpet av de siste 15-20 årene. Shimmings & Øien (2015) estimerer landets hekkebestand til 7500-10 000 par, hovedsakelig basert på registreringene i 2012.

3.1.2 Oppland

I Oppland finnes vipe i kulturlandskapet fra Hadeland i sør til Lesja og Vang i nord og nordvest. I tillegg hekker den i seterregionen, både på nydyrkingsfelt og på myrer, samt på større myrer i barskogsbeltet (vanligst i øvre deler).

Bestanden av vipe har trolig hatt en nesten like stor tilbakegang i Oppland som i resten av landet de siste 15-20 årene. Gaarder mfl. (1997) estimerte bestanden til 1000-2000 par og vurderte den som ganske stabil – men med en nedgang i lavlandet de siste 10-20 årene. På bakgrunn av den nasjonale registreringen i 2011-2013 anslo Heggøy & Øien (2014) bestanden i Oppland til mellom 400 og 700 par, dvs. en tilbakegang på mellom 30 og 80 % på ca. 15 år - sannsynligvis omkring 50 %.

Figur 3. Vipe raster på vårtrekket bla. langs de store innsjøene i innlandet allerede fra mars måned av. Dette individet holdt til på Hekshusstranda i Østre Toten den 14.3.2016. Foto: Tom Dalhøy.

3.2 Storspove *Numenius arquata*

3.2.1 Nasjonalt

Storspove hekker i kulturlandskap og på myr i kystnære områder fra Agder til Finnmark, med et tyngdepunkt fra Møre og Romsdal til Nordland samt i Rogaland. I tillegg hekker den på store myrer i Sør- og Midt-Norge, sjelden i sør og vanligere lenger nord på Østlandet og i Trøndelag. Den kulturlandskapshekkende populasjonen i Sørøst-Norge har avtatt betydelig de siste tiårene.

Kålås & Byrkjedal (1981) antok en hekkebestand av storspove i Norge på 5100 par. Etter Atlasperioden (1970-1990) ble bestanden vurdert til 5000-10 000 par (Gjershaug mfl. 1994). Også i 2004 opererte BirdLife International (2004) med en likelydende bestandsstørrelse, samtidig som det ble rapportert om en nedgang. Ut fra resultater i TOV-prosjektet antar Shimmings & Øien (2015) at bestanden av storspove er om lag halvert siden Kålås og Byrkjedal sitt anslag fra 1981. De vurderer bestanden til å ligge mellom 2000 og 3000 par.

3.2.2 Oppland

I Oppland finnes hekkepopulasjoner av storspove i kulturlandskap først og fremst på elveslettene langs Gudbrandsdalslågen – spredt fra Lillehammer/Fåberg til Lesjaskogsvatnet samt rundt Einafjorden og i Åsmarka i Vestre Toten. I likhet med vipe hekker den også på nydyrkingsområder og beitevoller i seterregionen. Størsteparten av bestanden hekker imidlertid på store myrer i barskogsregionen og i bjørkebeltet.

Gaarder mfl. (1997) anslo hekkebestanden til beskjedne 100-150 par, og man antok da at den myrhekkende populasjonen hadde økt noe de siste årene, mens bestanden hadde gått tilbake i kulturlandskapet. Det er klare indikasjoner på ytterligere tilbakegang i den kulturlandskapshekkende bestanden siden den gangen – muligens også i den myrhekkende populasjonen, trolig på linje med det som er konkludert med for den nasjonale bestanden.

Figur 4. Storspova raster langs de store innsjøene i Oppland i april og mai. Dette individet hadde stoppet opp ved Odden langs østsida av Einafjorden 15.5.2017. Foto: Bjørn Harald Larsen.

4 REGISTRERINGER I 2017

Det er gjort lite systematiske registreringer av vipe og storspove i Oppland tidligere. Enkelte overvåkingsprosjekter har inkludert disse artene, bla. på Lesjaleira i perioden 1986-1991 (Jordhøy 1987, Jordhøy & Kålås 1989, 1992) og i fem utvalgte områder i Oppland i 2002, 2005 og 2008 (Larsen 2002, 2005, 2009). Ingen samlet framstilling av artenes bestandssituasjon eller bestandsutvikling er gjort fra fylket tidligere.

I forkant av feltarbeidet i 2017 ble det samlet eksisterende kunnskap om artene. I dette arbeidet har vi hatt svært stor nytte av NOF, avd. Oppland sitt bibliotek, hvor det aller meste av fuglerapporter innen fylket er samlet. Utover dette har vi i de senere årene fått mye nyttig informasjon gjennom det som blir lagt ut av observasjoner på nettstedet *Artsobservasjoner.no*. Her har også en del eldre opplysninger om vipe og storspove blitt publisert.

Vipe og storspove er fortsatt relativt vidt utbredte i fylket, og prosjektet la ikke opp til å utføre en fullstendig kartlegging av hekkebestandene – noe som ville krevd langt større ressursbruk. Det ble i stedet valgt ut 14 områder som tidligere eller de siste årene har hatt relativt gode bestander av en eller begge arter, også med tanke på å danne en basis for en langsiktig overvåking av disse truede artene. De utvalgte områdene er:

- Åsmarka, Vestre Toten
- Einafjorden, Vestre Toten
- Vindflomyrene, Østre Toten
- Gråsteinmyra, Gjøvik
- Dokkadeltaet-Nordsinni, Søndre og Nordre Land
- Flåmyra, Nordre Land
- Bjørnhaugmyra, Nordre Land
- Ullsjømyra/Tjernshaugmyra, Nordre Land
- Stølsvidda, Nord-Aurdal og Vestre Slidre
- Øyerfjellet, Øyer
- Hynna naturreservat, Gausdal
- Fryasletta-Hovevollene, Sør-Fron
- Fokstumyra, Dovre
- Lesjaleira, Lesja

De fleste områdene ble besøkt 1-3 ganger i løpet av hekkesesongen, enkelte langt flere ganger (bla. Einafjorden, Dokkadeltaet og Øyerfjellet).

Artene har to mer eller mindre atskilte hekkehabitater i Oppland; lavereliggende kulturlandskap og større myrområder i barskogsbeltet og seterregionen. Begge artene hekker også på nydyrkingsarealer i seterregionen. I disse habitatene hekker artene ofte side om side, noe som effektiviserte feltarbeidet.

Til sammen har 15 personer deltatt i årets registreringer, eller bidratt med opplysninger. Disse takkes for verdifull innsats i felt, noen også for fremskaffing av eldre data (se oversikt i forordet).

Våren 2017 kom tidlig, men flere snøfall i april og mai gjorde at våren egentlig ble sein og for det meste kald og våt. Dette er faktorer som påvirker hekkingen til disse vaderartene, og særlig er det påfallende at med en sein vår kan både storspove og vipe flytte hekkingen lokalt fra myrområder i høyereliggende områder til kulturlandskap eller myr i lavereliggende strøk. Utover i hekketida ble det mer normale værforhold i fylket, men fortsatt relativt kjølig og vått i juni og første halvdel av juli.

4.1 Resultater

4.1.1 Vindflomyrene

Kommune: Østre Toten og Hurdal i Akershus

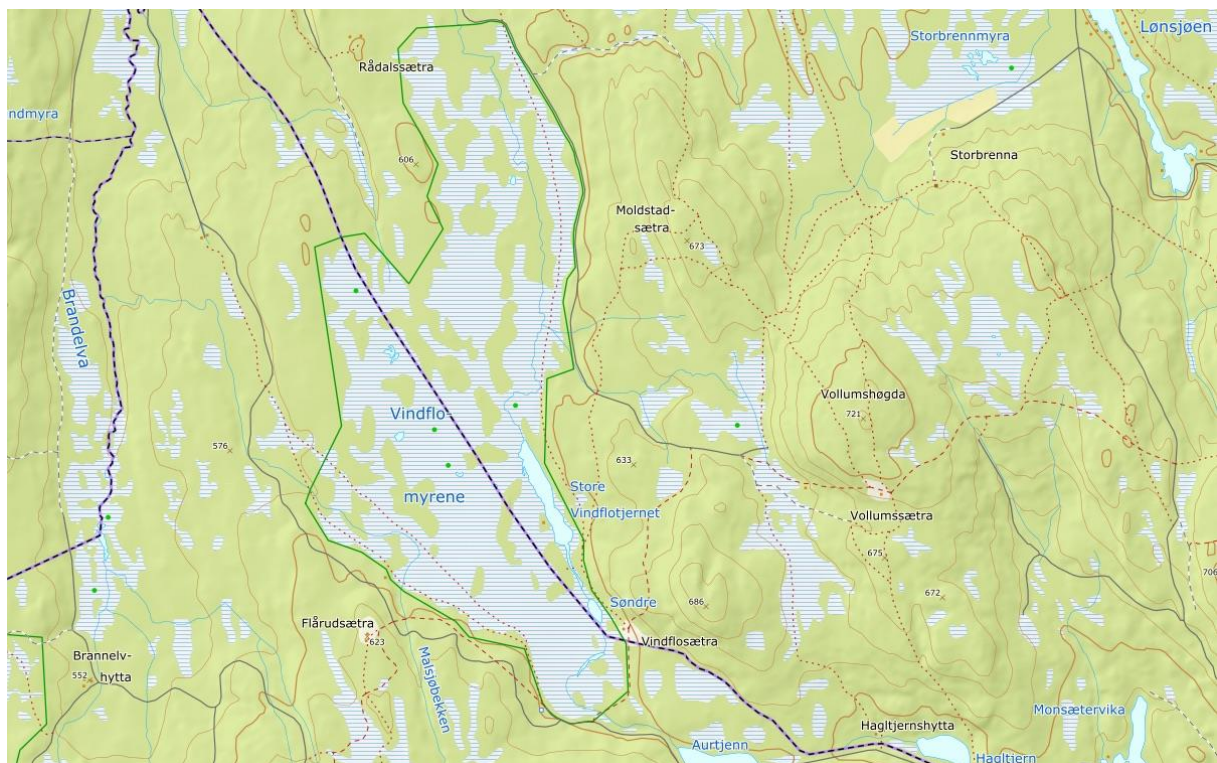
Vernestatus: Naturresevat

Tidligere undersøkelser/sammenstillinger: Larsen 2014

Feltregistreringer 2017: BHL 1.6.2017

Art	Antatt hekkebestand	Kommentar
Vipe	3 par	2 par sentralt på myra og ett par i søndre del
Storspove	-	Ingen tegn til hekking registrert

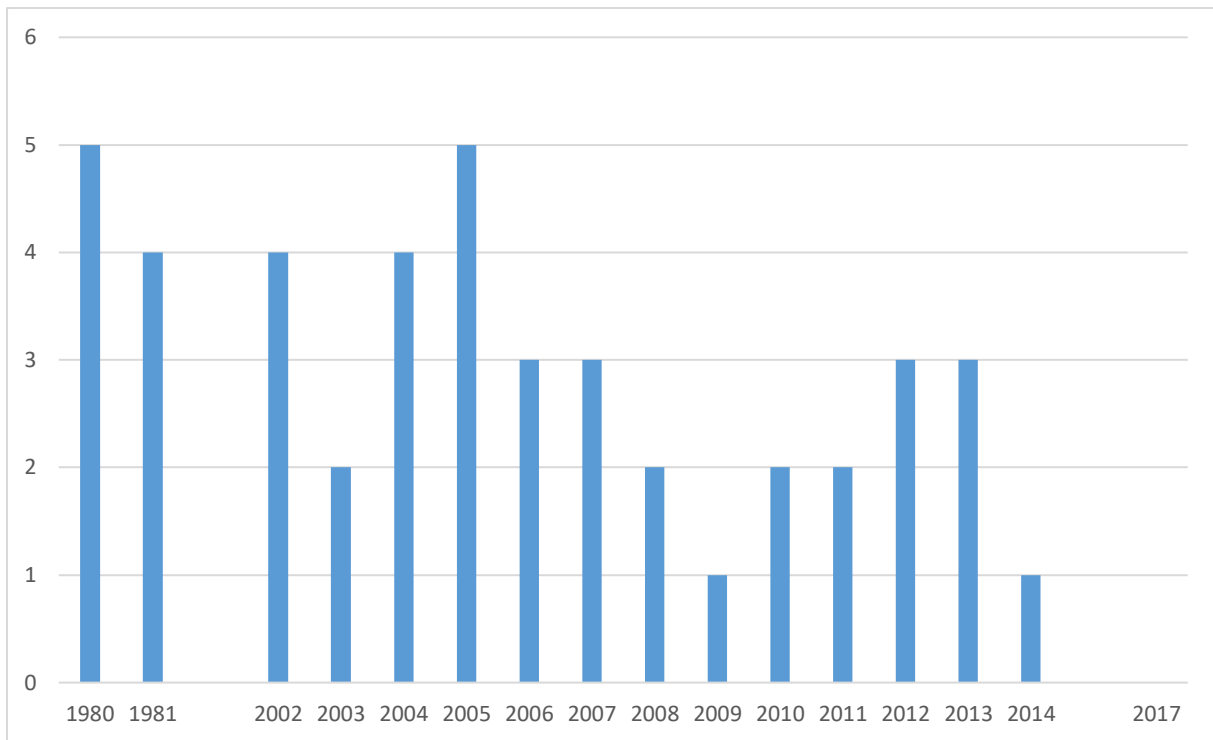
I faggrunnet for forvaltningsplan for Vindflomyrene naturresevat har Larsen (2014) gjort en oppsummering av registreringer av hekkende våtmarksfugl i verneområdet i perioden 1977-2014. Registreringene i perioden 2002-2014 ble gjort i forbindelse med oppsyn i resevat (disse dekket om lag $\frac{3}{4}$ av resevatet, men de viktigste områdene for våtmarksfugl), mens tidligere registreringer er mer tilfeldige besøk av lokale ornitologer – med unntak av i 1981, da Thor Østbye gjorde de grundigste registreringene av våtmarksfugl i verneområdet, med dekning av hele området.

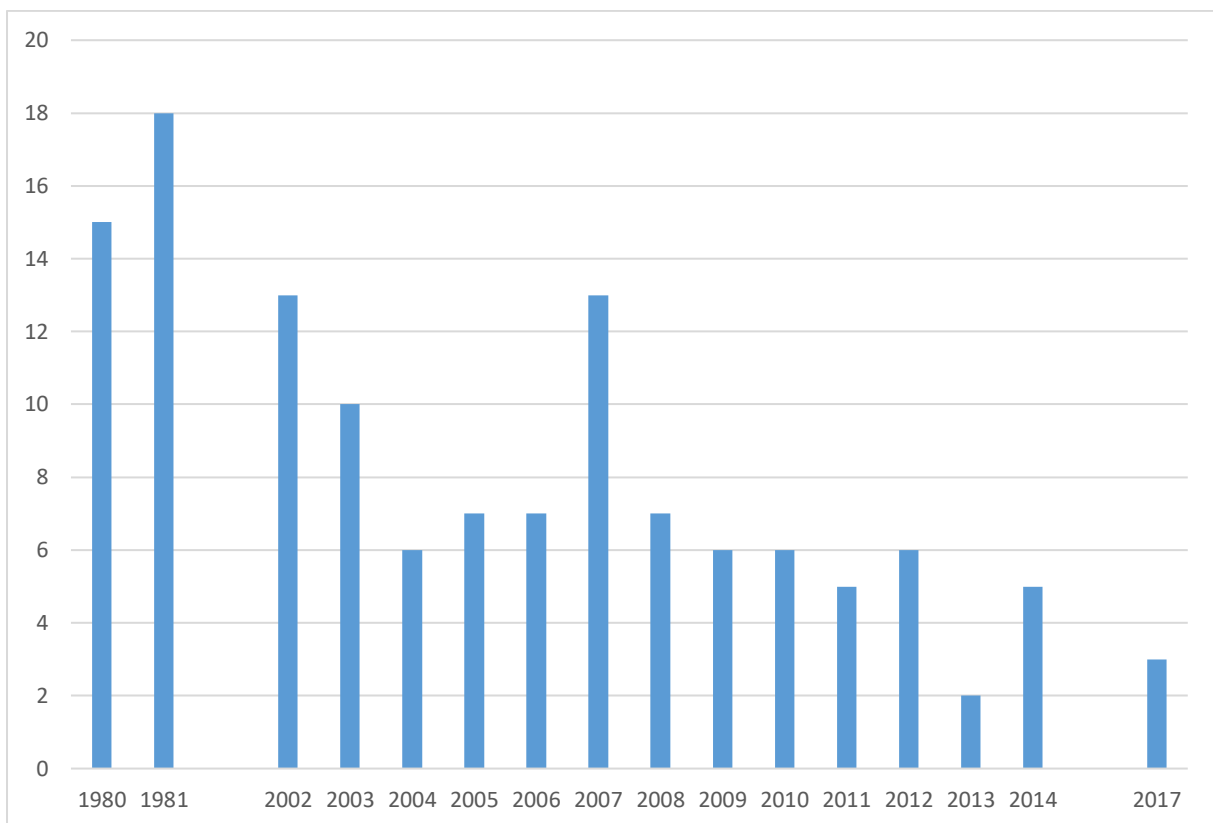
Figur 5. Vindflomyrene naturresevat er delt mellom Hurdal kommune i Akershus og Østre Toten kommune i Oppland.

I denne perioden gikk hekkebestanden av vipe ned fra 18 par i 1981 til 5-6 par på 2010-tallet, mens bestanden av storspove var relativt stabil på 4-5 par fram til 2005, for så å bli redusert til 1-3 par videre fram til 2014. I 2017 ble det kun registrert 3 par vipe, mens storspove for første gang ikke ble funnet hekkende (området ble ikke undersøkt i 2015 og 2016).

Figur 6. Antall hekkende par med storspove i Vindflomyrene naturreservat i 1980-1981, 2002-2014 og i 2017.

Figur 7. Antall hekkende par med vipe i Vindflomyrene naturreservat i 1980-1981, 2002-2014 og i 2017.

4.1.2 Åsmarka

Kommune: Vestre Toten

Vernestatus: Ingen

Tidligere undersøkelser/sammenstillinger: Larsen 2002, 2005, 2009

Feltregistreringer 2017: BHL 1.5. og 28.5., SRN en rekke ganger (Morterud)

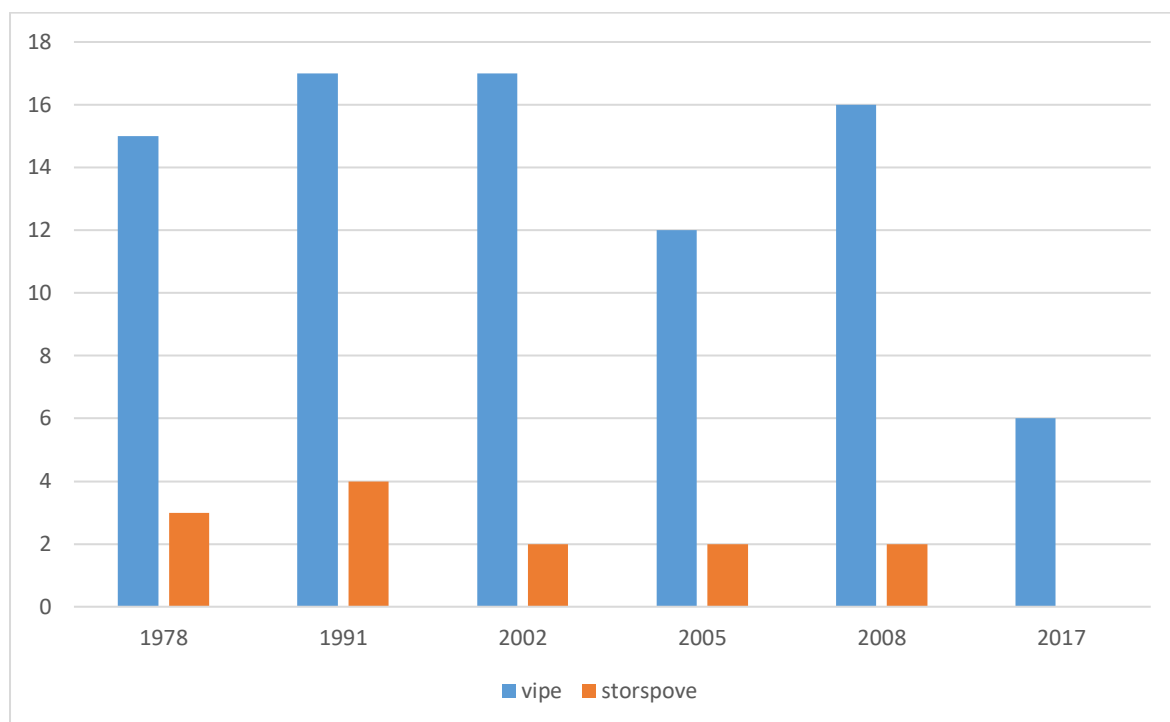
Art	Antatt hekkebestand	Kommentar
Vipe	6 par	4 par Ringvoll, 2 par Morterud
Storspove	-	Ingen observasjoner i hekketida

Figur 8. Avgrensning av overvåkingsområdet i Åsmarka i Vestre Toten kommune.

I dette området har både vipe og storspove hekket i kulturlandskapet tidligere, men de siste årene har ikke storspove blitt observert – og heller ikke i 2017. På det meste hekket 3-4 par med storspove i dette området, bla. 3 par i 1978 og 3-4 par på begynnelsen av 1990-tallet. I perioden 2002-2008 var den mer sparsom, som regel med ett par omkring Garder og ett par ved Ringvoll (Larsen 2002, 2005, 2009). Vipebestanden er også i klar tilbakegang, fra 12-17 par i 2002-2008 til kun 6 par i 2017. I 1978

og i 1991 ble det registrert 15-17 par innenfor et mindre område enn det som ble taksert i 2002-2008. Mange gamle hekkeplasser stod tomme i 2017, bla. Kyset, Grimås, Karsrud og Lerud.

Figur 9. Antall hekkende par med vipe og storspove i Åsmarka, Vestre Toten, i 1978, 1991, 2002, 2005, 2008 og 2017. I 1978 ble bare en liten del av området undersøkt, en noe større del i 1991 – men ikke like god dekning som siste årene.

4.1.3 Einafjorden

Kommune: Vestre Toten

Vernestatus: Ingen

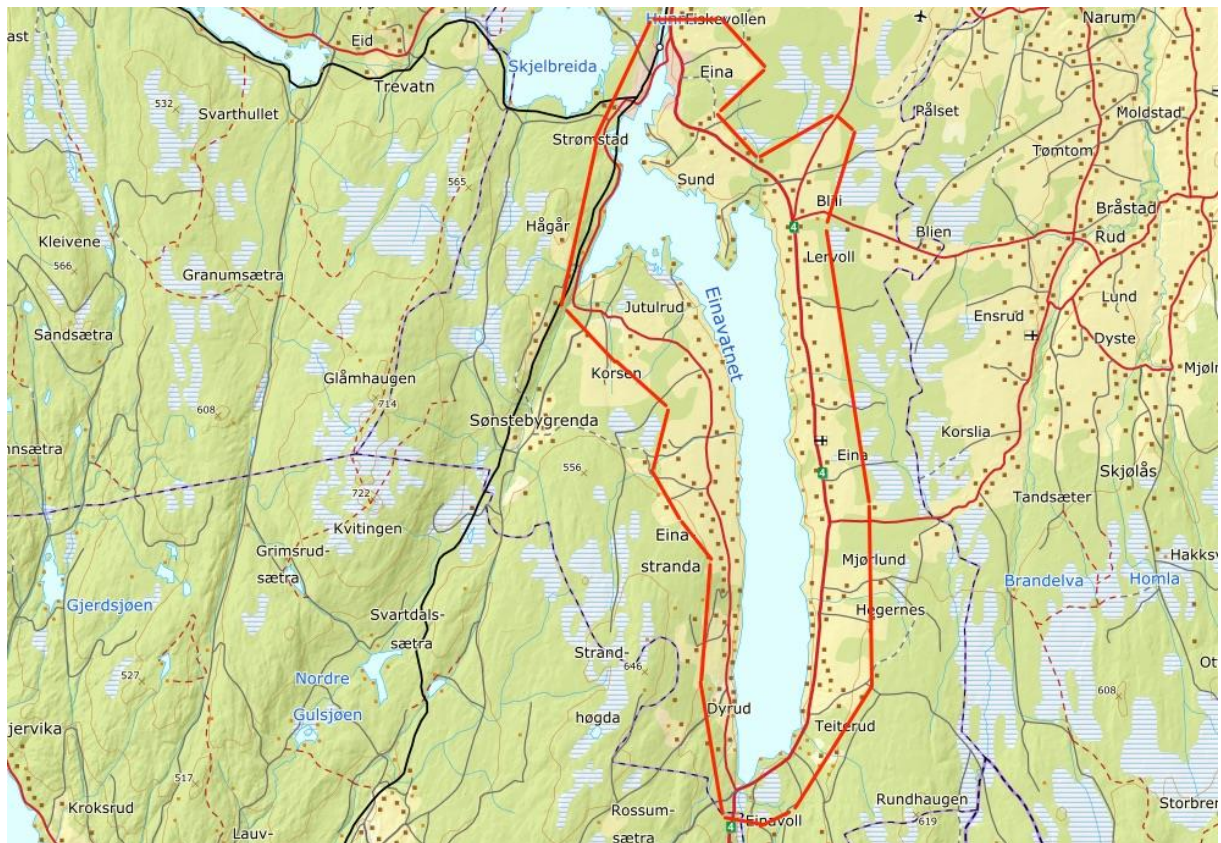
Tidligere undersøkelser/sammenstillinger: Hekkebestandene fulgt i perioden 2009-2016 uten at dette er publisert noen steder

Feltregistreringer 2017: BHL en rekke ganger våren og forsommeren (anslagsvis 3-5 besøk på aktuelle hekkelokaliteter i løpet av hekkesesongen)

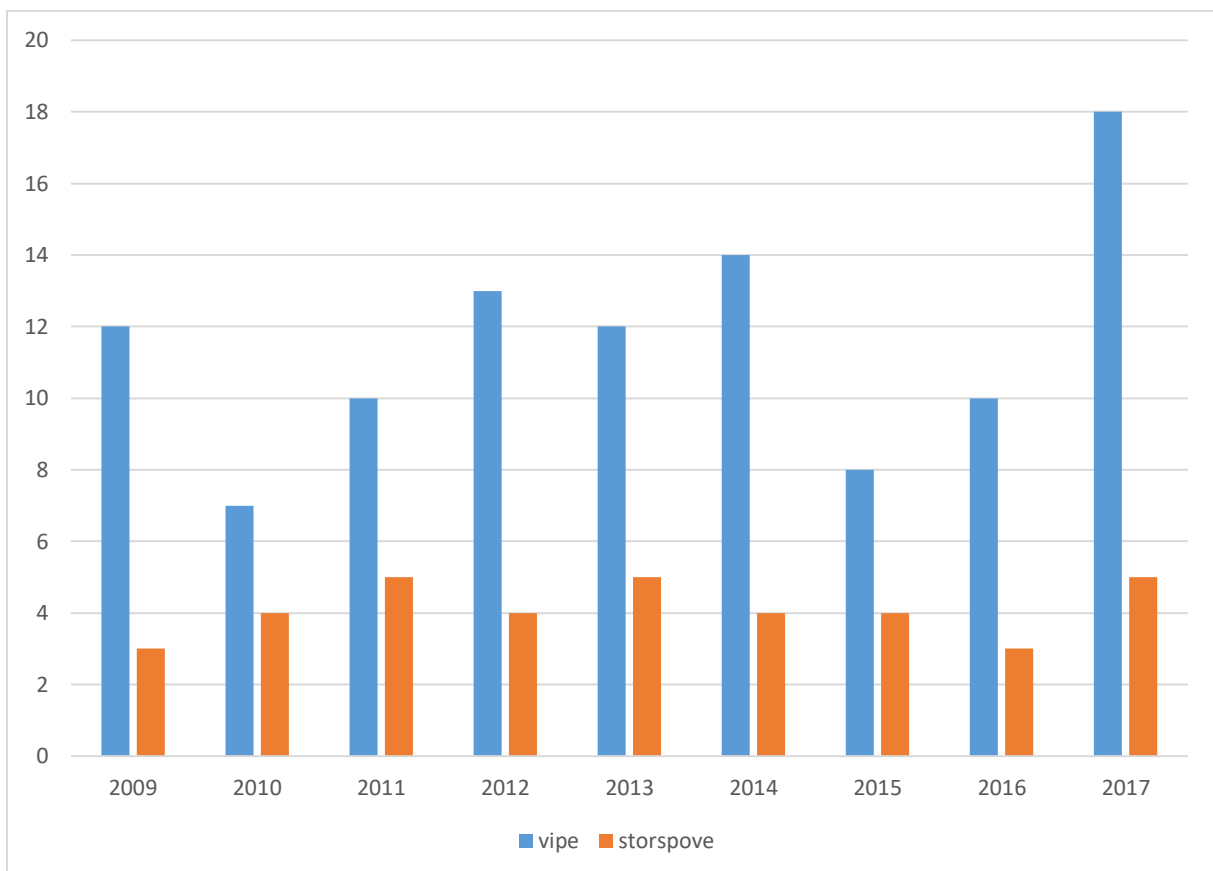
Art	Antatt hekkebestand	Kommentar
Vipe	18 par	9 par Næss/Thune, 4 par Mjørlund, 1 par Gråstein, 1 par Blili Ø, Blili V, Sangnes og Holsveen
Storspove	5 par	1 par Trangvika, 1 par Næss/Thune, 1 par Sangnes, 1 par Jutulrud og 1 par Gørvika/Brenna

Vipe hekker utelukkende i kulturlandskapet langs fjorden, vesentlig på kornåker og kultureng, mens storspove hekker både på små myrområder i små viker (Trangvika og Gørvika) og på dyrket mark (øvrige lokaliteter). Både når det gjelder vipe og storspove har området hatt av de største og mest stabile hekkepopulasjonene i Oppland de siste 10 årene. Området er fulgt tett i perioden 2009-2017, mens det før den tid har vært mer tilfeldige registreringer. (Ingen registreringer er sammenstilt og publisert tidligere). Storspove har vært stabil med 4-5 par på hele 2010-tallet, mens bestanden av vipe varierer noe mer – fra 7 til 18 par, med positiv trend (se figur 8).

Figur 10. Avgrensning av overvåkingsområdet rundt Einafjorden i Vestre Toten kommune.

Figur 11. Antall hekkende par med vipe og storspove langs Einafjorden i perioden 2009-2017.

Som en kuriositet kan nevnes at det så seint som 2.11.2017 ble det observert ei storspove ved Sangnes (John Apeland), og dette er det klart seineste høstfunnet som er kjent fra Oppland.

4.1.4 Gråsteinsmyra

Kommune: Gjøvik

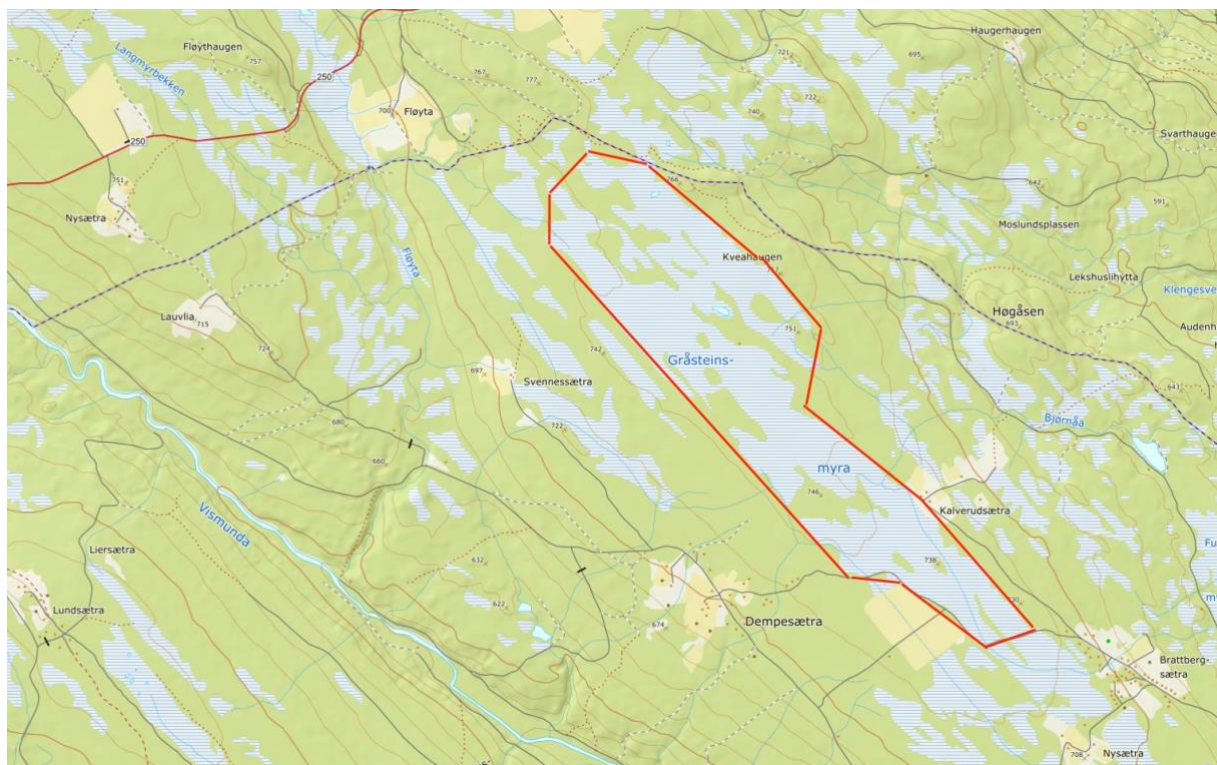
Vernestatus: Ingen

Tidligere undersøkelser/sammenstillinger: Ingen

Feltregistreringer 2017: RØD 12.6.

Art	Antatt hekkebestand	Kommentar
Vipe	1 par	
Storspove	2 par	

Gråsteinsmyra er et lite besøkt område, med en registrering av 2 varslende storspover og 2 varslende viper 7.7.1985 som de eneste publiserte registreringene. Slik sett har vi foreløpig ingen indikasjoner på bestandsendringer i dette området.

Figur 12. Avgrensning av overvåkingsområdet Gråsteinsmyra i Gjøvik kommune.

4.1.5 Dokkadeltaet-Nordsinni

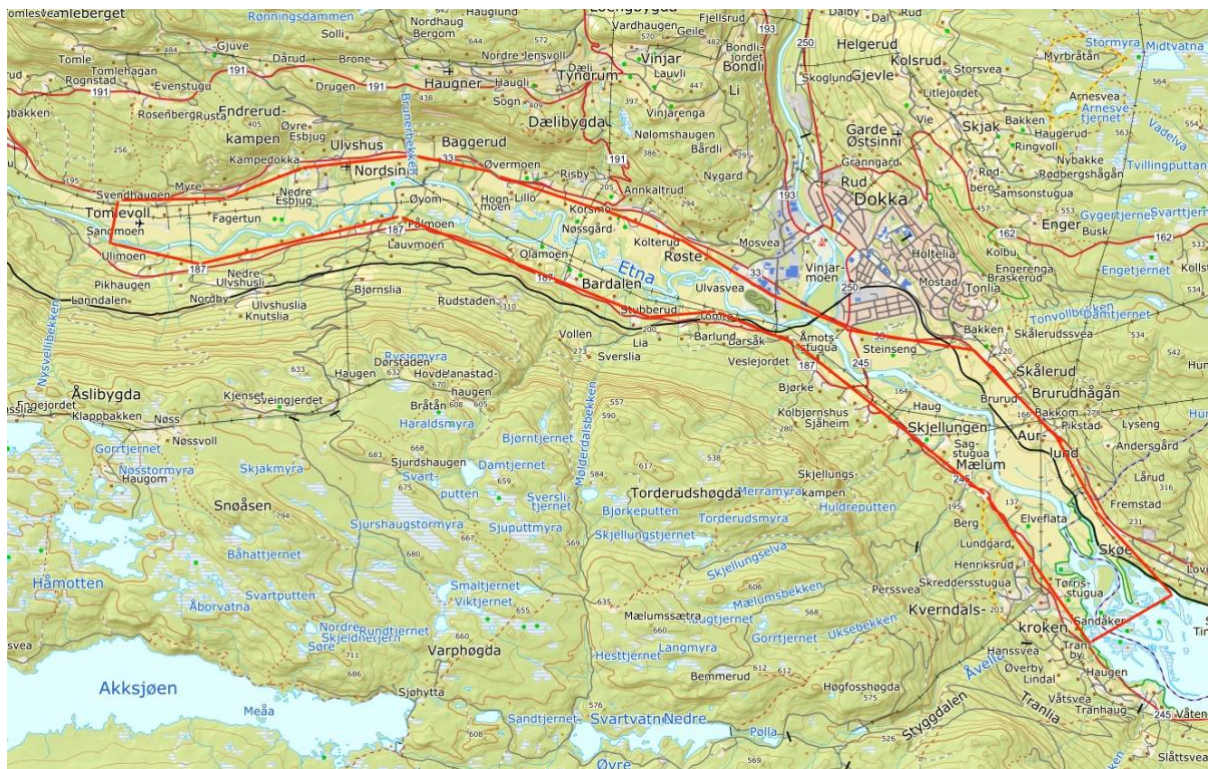
Kommuner: Søndre Land, Nordre Land

Vernestatus: Dokkadeltaet er naturreservat, for øvrig ingen

Tidligere undersøkelser/sammenstillinger: Høitomt 1995, 2013, Larsen 2002, 2005, 2009

Feltregistreringer 2017: Dokkadeltaet ble undersøkt jevnlig hele hekkesesongen av bla. GHØ, Nordsinni av GHØ 20.5., 21.5., 25.5.

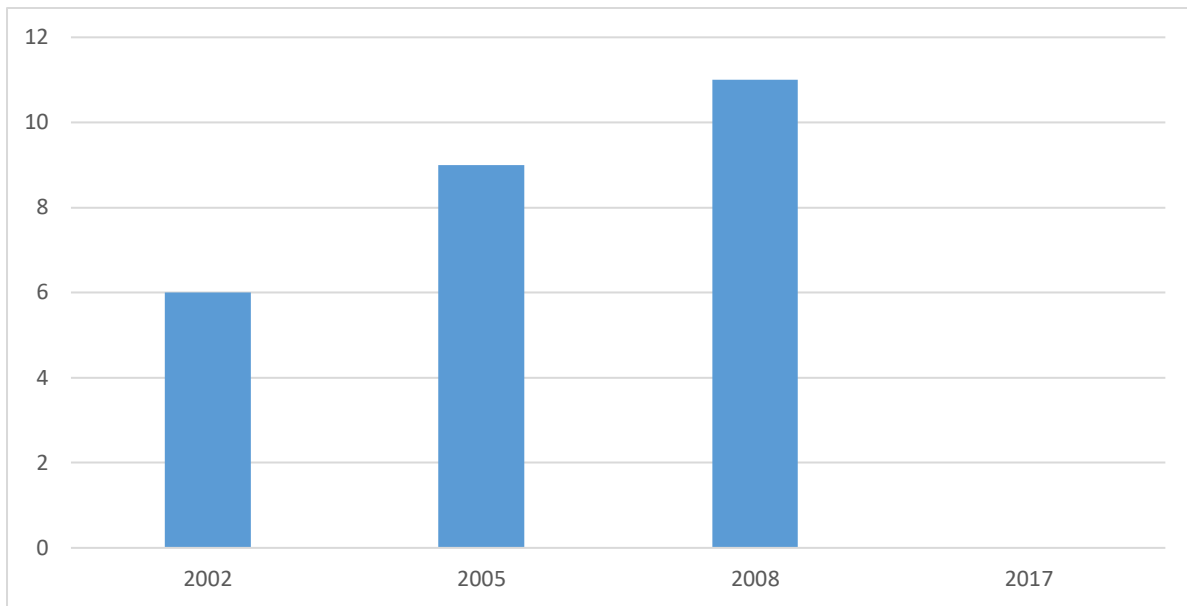
Art	Antatt hekkebestand	Kommentar
Vipe	-	Sparsom på trekk
Storspove	-	Flokker på trekk

Figur 13. Avgrensning av overvåkingsområdet Dokkadeltaet-Nordsinni i Nordre og Søndre Land kommune.

Vipe hekket tidligere i dette området på dyrket mark på vollene langs Dokka og Etna, både helt inn mot Dokkadeltaet naturreservat og på elvesletter og flommarker langs Dokka og Etna opp til Nordsinni. I selve Dokkadeltaet har det aldri vært noen stabil, større hekkebestand, og Geir Høitomt (pers. medd.) rapporterer om 2 hekkende par på det meste (1975) og siste registrerte hekking i 1997 (1 par). Storspove hekket fram til 2002 med 0-3 par i deltaet (avhengig av flomsituasjonen), med siste hekkefunn av ett par i 2002 (Geir Høitomt pers. medd.). Langs Etna hekket sist ett par i 1994 (Høitomt 1996).

Området inngikk i en overvåking av kulturlandskapshekkende fugler i Oppland i perioden 2002-2008 (Larsen 2002, 2005, 2009). Det ble den gangen registrert en økende bestand av vipe (6 par i 2002, 9 par i 2005 og 11 par i 2008). Storspove ble registrert i hekketida, men uten at hekking ble konstatert noen av årene. Bestanden av vipe er nå i klar nedgang, og i 2017 ble det ikke funnet noen hekkende par i området.

Figur 14. Antall hekkende par med vipe i området Dokkadeltaet-Nordsinni i 2002, 2005, 2008 og 2017.

4.1.6 Flåmyra

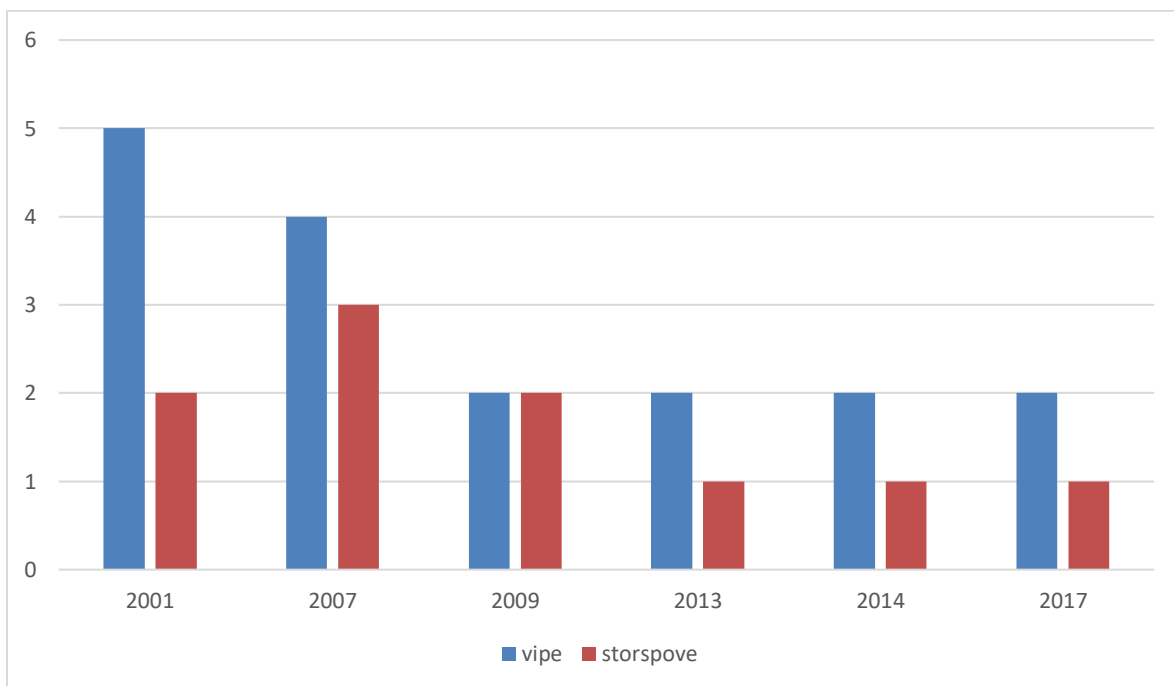
Kommune: Nordre Land

Vernestatus: Naturreservat

Tidligere undersøkelser/sammenstillinger: Høitomt 2002

Feltregistreringer 2017: GHØ 27.5.

Art	Antatt hekkebestand	Kommentar
Vipe	2 par	Varslende par
Storspove	1 par	Varslende par

Figur 15. Hekkebestanden av vipe og storspove på Flåmyra i Nordre Land i 2001, 2007, 2009, 2013, 2014 og 2017.

Figur 16. Overvåkingsområdet Flåmyra naturreservat i Nordre Land kommune.

Høitomt (2002) karakteriserer storspove som fast hekkefugl på Flåmyra med en årlig bestand på 1-2 par og vipe som fast hekkefugl med 2-5 par, og 2 par storspove og 5 par vipe ble funnet her i 2001. Gjennom oppsynsvirksomhet utførte Geir Høitomt registreringer av de to artene også i 2007 (3 par storspove og 4 par vipe), 2009 (2 par storspove og 2 par vipe), 2013 (1 par storspove og 2 par vipe) og i 2014 (1 par storspove og 2 par vipe). I 2017 ble det også funnet 1 hekkende par med storspove og 2 hekkende par vipe. Begge artene viser derfor en klar negativ utvikling på lokaliteten.

4.1.7 Bjørnhaugmyra

Kommune: Nordre Land

Vernestatus: Ingen

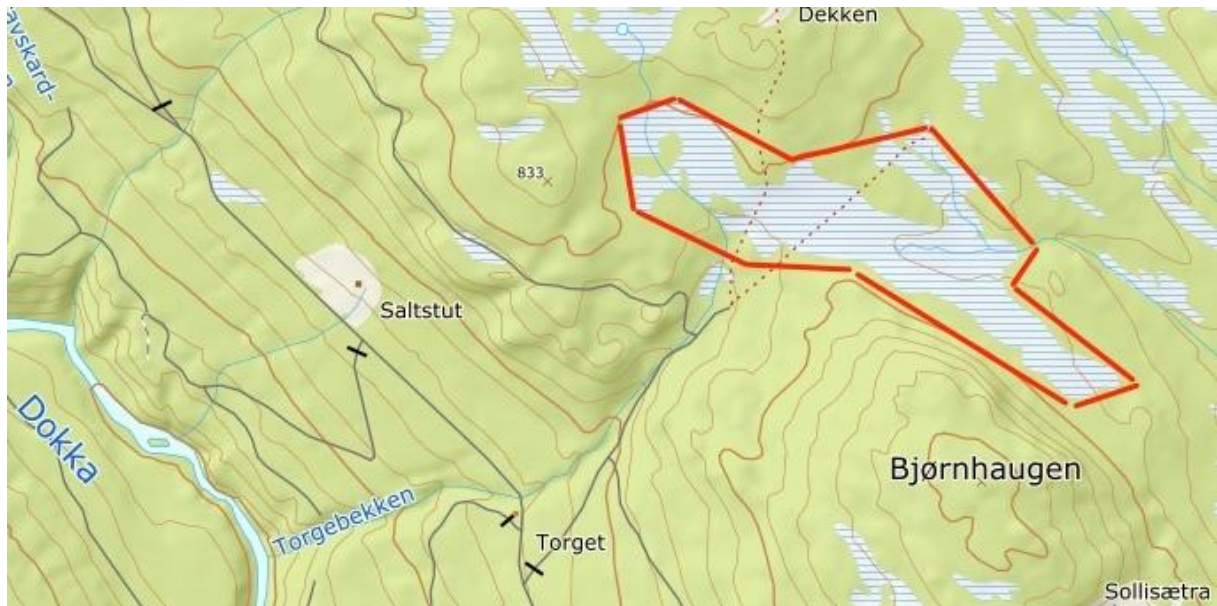
Tidligere undersøkelser/sammenstillinger: Ingen

Feltregistreringer 2017: GHØ 28.5.

Art	Antatt hekkebestand	Kommentar
Vipe	-	Ingen fugler registrert
Storspove	-	Ingen fugler registrert

Det foreligger lite eldre registreringer fra Bjørnhaugmyra. Ett besøk av Geir Høitomt 6.6.2007, da det ble registrert 1 par storspove og 1-2 par vipe, er det eneste vi kjenner til.

Figur 17. Overvåkingsområdet Bjørnhaugmyra i Nordre Land kommune.

4.1.8 Ullsjømyra/Tjernhaugmyra

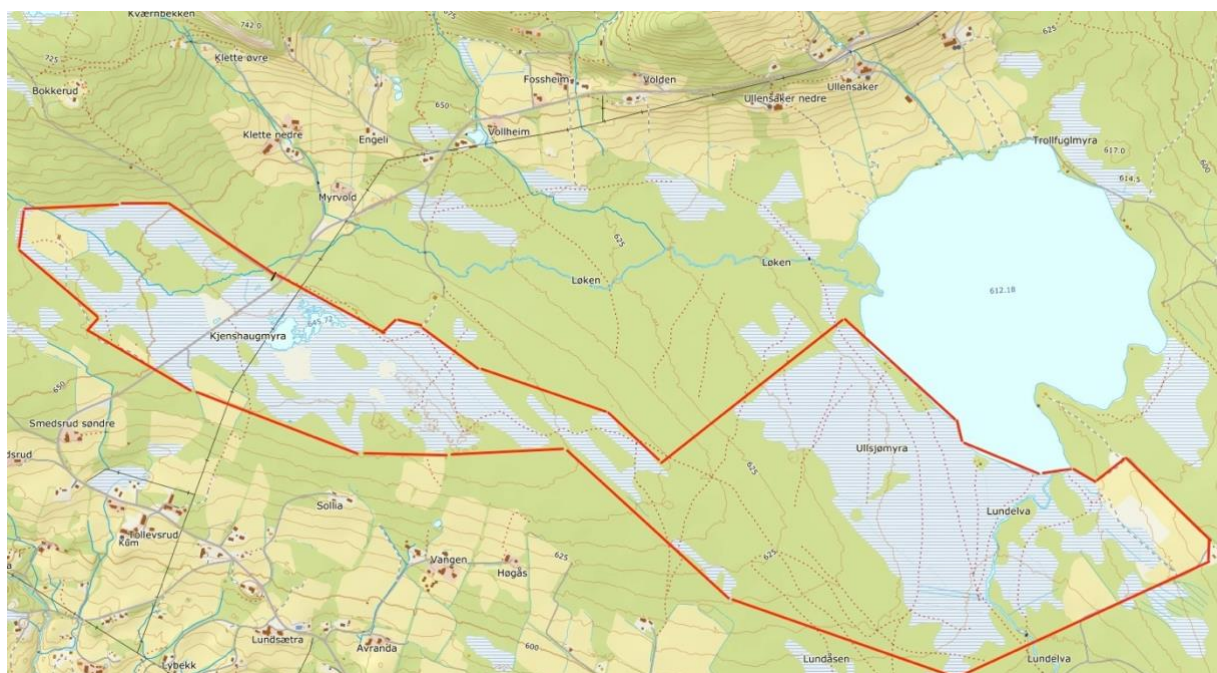
Kommune: Nordre Land

Vernestatus: Ingen

Tidligere undersøkelser/sammenstillinger: Ingen

Feltregistreringer 2017: GHØ 28.5., OLU flere datoer

Art	Antatt hekkebestand	Kommentar
Vipe	1 par	
Storspove	2 par	Ett par på Ullsjømyra og ett på Tjernhaugmyra

Figur 18. Overvåkingsområdet Ullsjømyra-Tjernhaugmyra i Nordre Land kommune.

Fra tidligere år foreligger registreringer av sannsynlig hekking av ett par storspove og ett par vipe ved Ullsjøen i 2009 (Jon Opheim). Oddvar Lundhaug, som bor ved Ullsjøen, antyder en hekkebestand på 4-5 par på de to myrene til sammen på 1980- og 1990-tallet, med en bestandsnedgang som startet for ca. 10 år siden (pers. medd. til Geir Høitomt).

4.1.9 Stølsvidda

Kommuner: Nord-Aurdal, Vestre Slidre

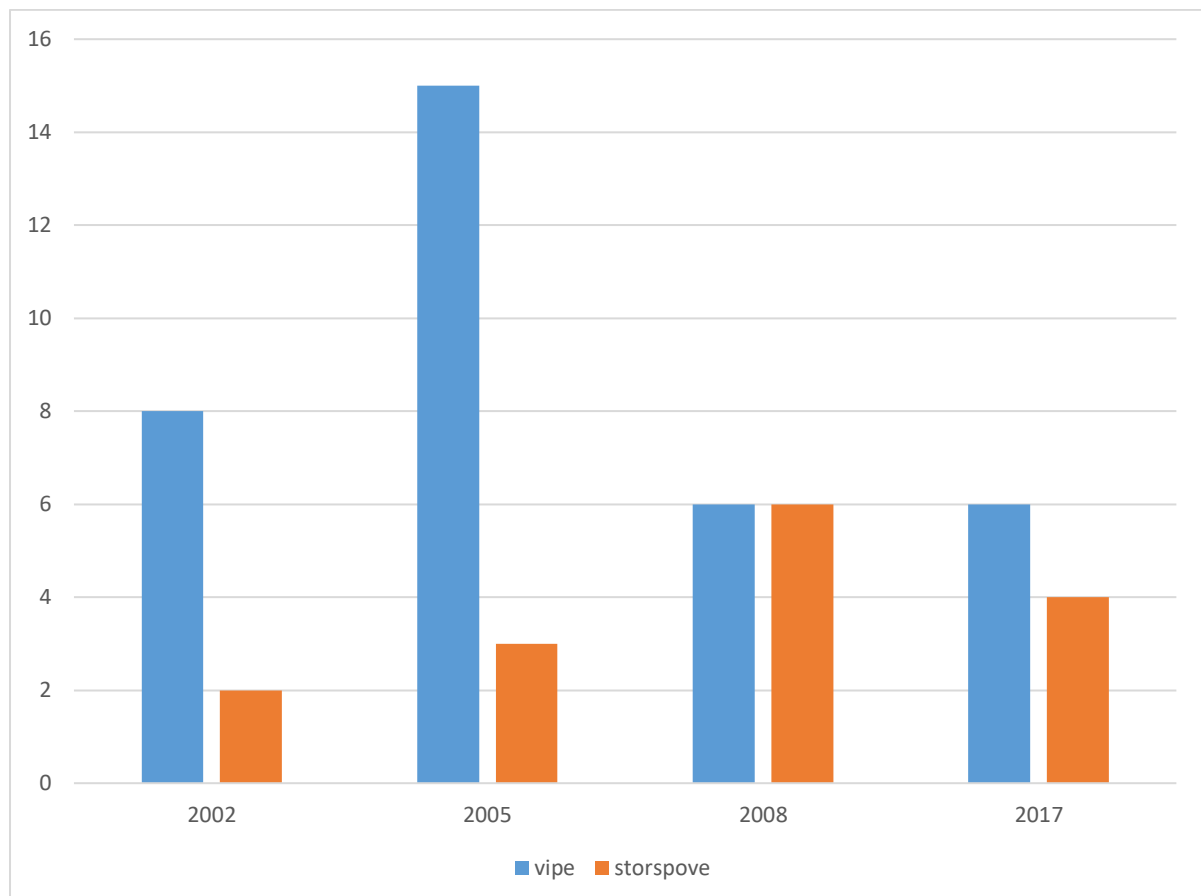
Vernestatus: Ingen

Tidligere undersøkelser/sammenstillinger: Høitomt 1984, Larsen 2002, 2005, 2009

Feltregistreringer 2017: RRØ 6.5., 7.5., 1.6., 13.6., TDA 3.5., 6.5., JAP og HBO 17.5., TØS

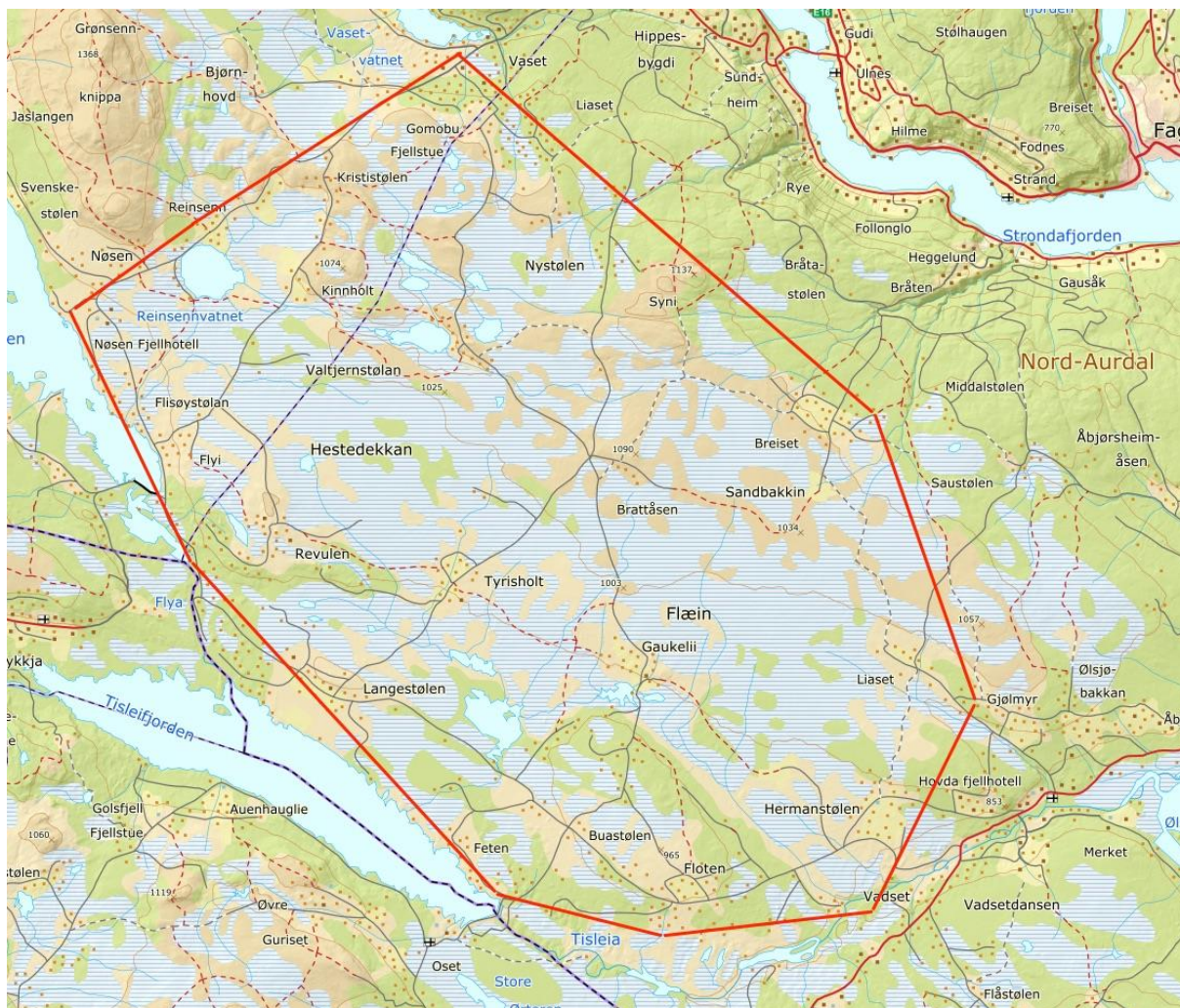
Art	Antatt hekkebestand	Kommentar
Vipe	6 par	3 par Langestølen, 1 par Gauklie, Hermanstølen (Bjørkefeten) og Trøllhøvd
Storspove	3-4 par	1-2 par Gauklie, 1 par Hermanstølen, 1 par Langestølen

På Stølsvidda hekker artene både på setervoller/nydyrkingsområder og på myr, men bare kulturlandskapslokalitetene ble undersøkt i 2017. Det samme gjaldt i perioden 2002-2008 (Larsen 2002, 2005, 2009), slik at disse registreringene er sammenliknbare. I denne perioden har vipe gått en del tilbake (fra 10-15 par i 2002-2008 til 6 par i 2017), mens storspove hadde en positiv utvikling fra 2002 til 2008, og deretter ser ut til å ha avtatt noe igjen (se figur 19).

Figur 19. Antall hekkende par med vipe og storspove på Stølsvidda i 2002, 2005, 2008 og 2017.

Figur 20. Omtrentlig avgrensning av overvåkingsområdet Stølsvidda i Nord-Aurdal og Vestre Slidre kommuner.

4.1.10 Hynna

Kommune: Gausdal

Vernestatus: Naturreservat

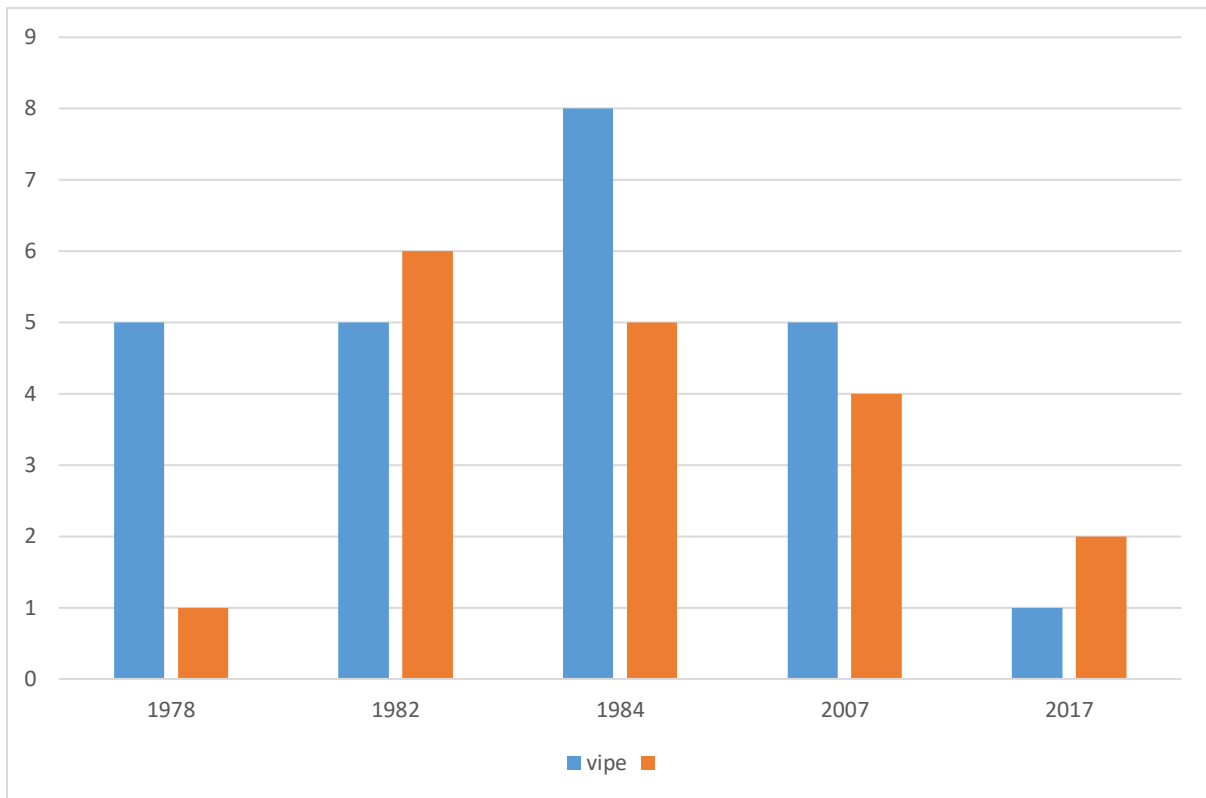
Tidligere undersøkelser/sammenstillinger: Opheim 1978, 1984, 2008

Feltregistreringer 2017: JOP 2.6. og 10.7., GHØ og AMA 3.-5.6.

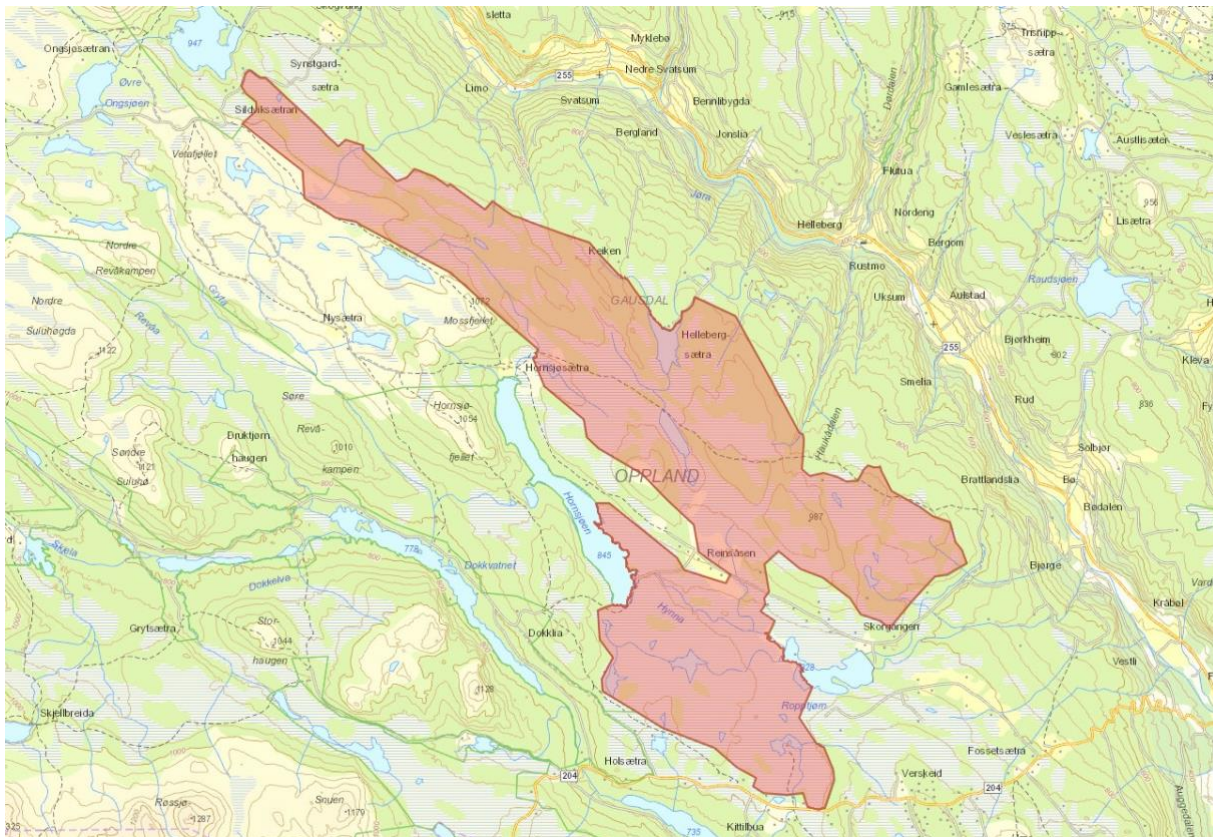
Art	Antatt hekkebestand	Kommentar
Vipe	1-2 par	Ett i gamle Hynna naturreservat og muligens ett hekkende i par i den nye delen av verneområdet
Storspove	4-5 par	2 par i den gamle delen av reservatet

I den gamle delen av Hynna naturreservat (som utgjør ca. 1/3 av dagens reservat) ble det registrert henholdsvis 5, 5 og 5-10 par vipe i årene 1978, 1982 og 1984 (Opheim 2008). I 2007 ble det i samme område funnet 5 par vipe (Opheim 2008). På Stormyra (i den nye delen av verneområdet) ble det registrert 12 varslende individer 26.6.2001 (Høitomt & Opheim u.a.). Hele nye Hynna naturreservat ble kartlagt i 2017, og det ble da kun registrert ett hekkende par vipe med sikkerhet (i den gamle delen av reservatet).

Figur 21. Antall hekkende par med vipe i den gamle delen av Hynna naturreservat i 1978, 1982, 1984, 2006 og 2017.

Figur 22. Overvåksområdet Hynna naturreservat i Gausdal kommune. Den gamle delen av verneområdet ligger sør for veien inn til Reinsåsen (der reservatet er på det smaleste).

Når det gjelder storspove er situasjonen noe bedre. I 1978 ble det observert ett par i gamle Hynna naturreservat, mens det under kartleggingene i 1982 ble registrert 6 par og i 1984 5-6 par. Ved registreringene i 2006 ble det observert 5 individer i spill 4. juni (som kan representere alt fra 3 til 5 par). I 2017 ble det funnet 4-5 par i hele Hynna naturreservat, hvorav 2 par i den gamle delen av verneområdet.

Både vipe- og storspovebestanden har nok gått betydelig tilbake i dette området. I den gamle delen av verneområdet har bestanden av storspove blitt minst halvert. Vipe kan være i ferd med å gå ut som hekkefugl, mens den trolig hadde en bestand på over 10 par i hele området omkring 1980.

4.1.11 Øyerfjellet

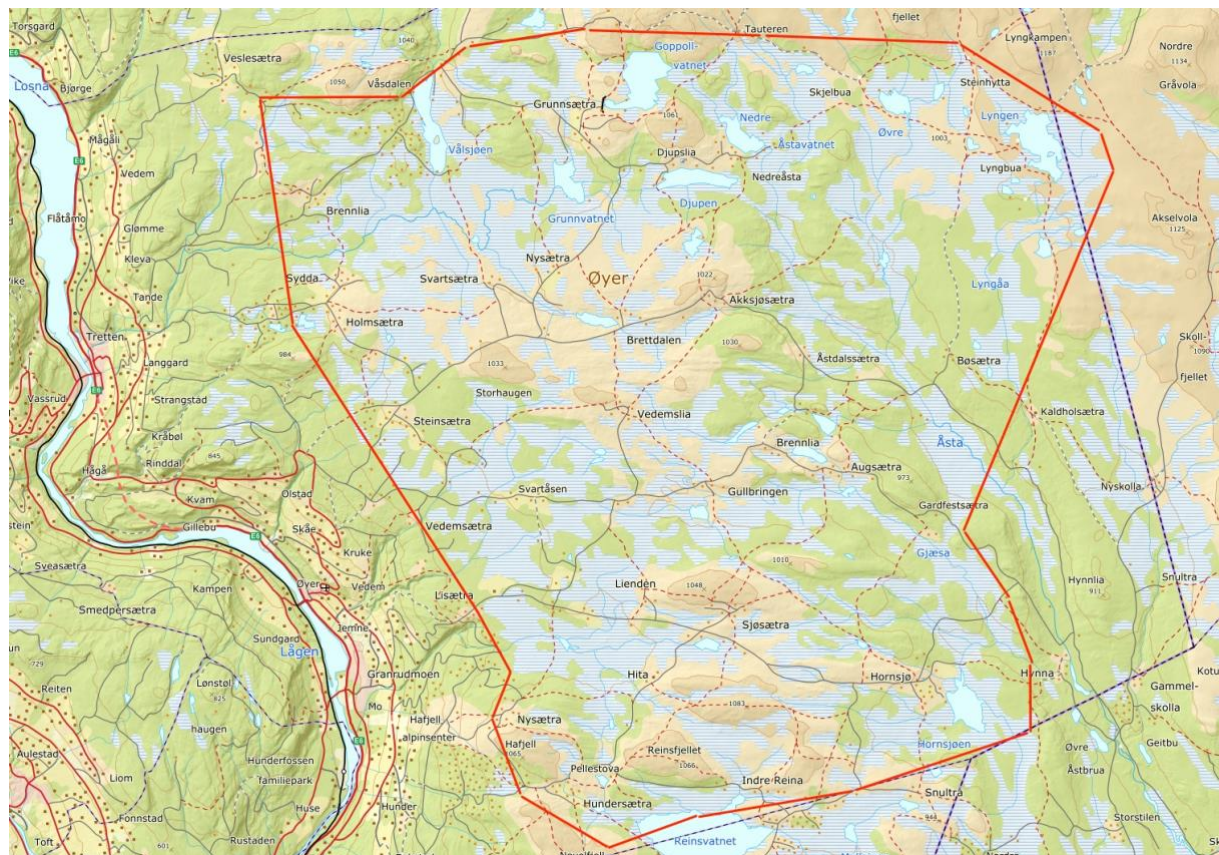
Kommune: Øyer

Vernestatus: Ingen

Tidligere undersøkelser/sammenstillinger: Opheim 2004

Feltregistreringer 2017: JOP 9.5., 14.5., 15.5., 17.5., 4.6., 6.6. og 13.6., RNI 14.5., 21.5. og 23.5.

Art	Antatt hekkebestand	Kommentar
Vipe	-	Ingen registreringer i 2017 (ikke observert i kommunen de to siste årene)
Storspove	4-5 par	1 par Moksjømyrene, 1 par Steinmyrhaugen, 1 par Gompa, 1 par Storåsbekken-Høgåsen, 1 ind. Svartåsen

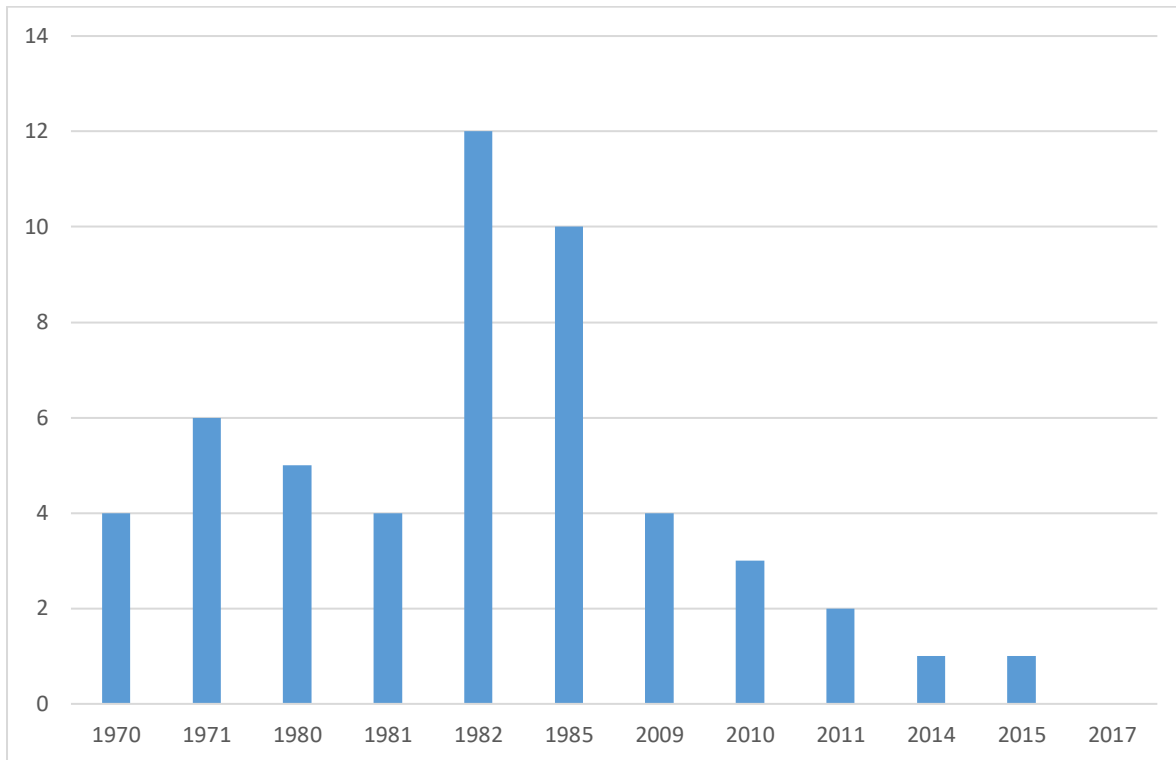

Figur 23. Omtrentlig avgrensning av overvåkingsområdet Øyerfjellet i Øyer kommune.

Vipe har hatt en dramatisk tilbakegang på Øyerfjellet. Registreringer lagt inn i Artsobservasjoner viser en hekkebestand på 4-6 par i en begrenset del av området på første halvdel av 1970-tallet

(Malmtjern, Oksetjern, Hafjell, Hundersætra). Feltaktiviteten varierte utover på 1970- og 1980-tallet, med gode registreringer særlig i 1982 og 1985. Ikke alle lokaliteter ble sjekket hvert år, men i 1982 ble det registrert minst 12 par i området og i 1985 10 par. Til sammen lå trolig hekkebestanden på mellom 15 og 20 par på Øyerfjellet på denne tida. Vi må så fram til 2009 før feltaktiviteten var god nok igjen til å si noe om bestandsutviklingen. Det hadde da skjedd en markant tilbakegang, og på første halvdel av 2010-tallet ble det kun registrert 2-3 par til sammen i området Svartåsen/Svarthaugen og på Bottrudmyra. Etter 2015 har arten ikke blitt registrert i kommunen!

Figur 24. Antall hekkende par med vipe på Øyerfjellet ut fra Opheim (2004) og registreringer lagt inn i Artsobservasjoner i perioden 1970-2016 (utvalgte år med god dekning) samt undersøkelser i 2017. Dekning av hekkeområdene har vært noe ulikt fra år til år, men trolig illustrerer figuren utviklingen i hekkebestanden i denne perioden ganske godt.

Utviklingen for storspove er langt lysere i dette området. Arten etablerte seg her på slutten av 1970-tallet, og bestanden økte trolig ganske jevnt fram til et nivå på 4-5 par på begynnelsen av 2010-tallet, og dette har holdt seg fram til 2017. Dekningen av hekkeplassene har vært noe ujevn, og det er sannsynlig at bestanden var på en noe høyere nivå omkring 2010 enn i dag (mulig tilbakegang på 1-2 par).

4.1.12 Fryasletta-Hovevollene

Kommune: Sør-Fron

Vernestatus: En mindre del av området er naturreservat (Hundorp)

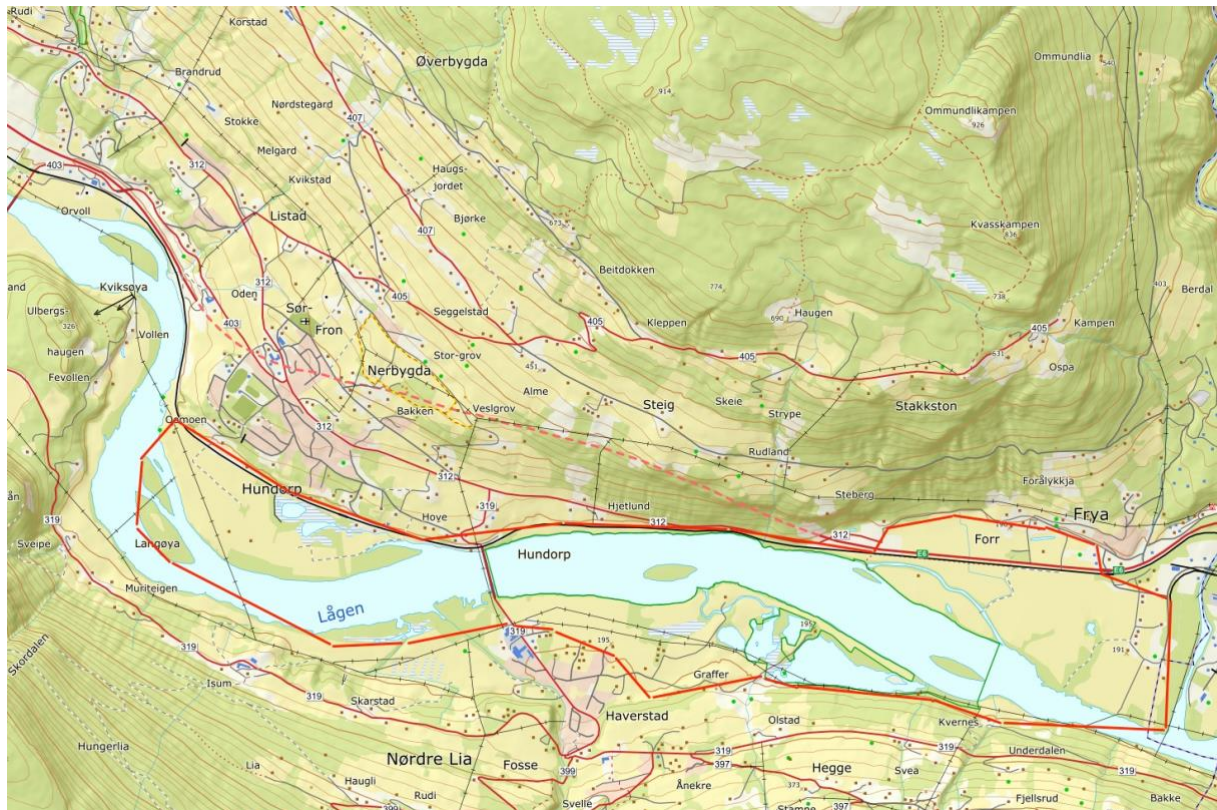
Tidligere undersøkelser/sammenstillinger: Bekken 1983, Opheim 2013a

Feltregistreringer 2017: SØI 30.4. og 13.5., JPO 19.5., RØD og LCA 30.4.

Art	Antatt hekkebestand	Kommentar
Vipe	2 par	Hovevollene
Storspove	0-1 par	Grafferdammen/Hundorp naturreservat vest

Bortsett fra 4 individer observert i passende biotop i hekketida på Hovevollene i 2016, har vi ikke opplysninger om hekking av vipe i dette området før 2017. Slik sett kan det her være snakk om en etablering som hekkefugl først de siste par årene.

Figur 25. Avgrensning av overvåkingsområdet Fryasletta-Hovevollene i Sør-Fron kommune.

Bekken (1983) rapporter om årlig hekking av storspove ved Fryas utløp i Lågen, noen år også 2 par. Opheim (2013) viser til at storspove kan ha hekket ved Grafferdammen/Olstadtjønn i Hundorp naturreservat samt at ett par hekket utenfor reservatet i 1976. Ut fra registreringer på Artsobservasjoner ser det ut til at området har hatt ustabil hekking av storspove på 2000-tallet; de fleste år ett par på Hovevollene og en sjelden gang også ett par på Fryasletta. Det foreligger ingen antatte hekkinger i området før på 2000-tallet.

4.1.13 Fokstumyra

Kommune: Dovre

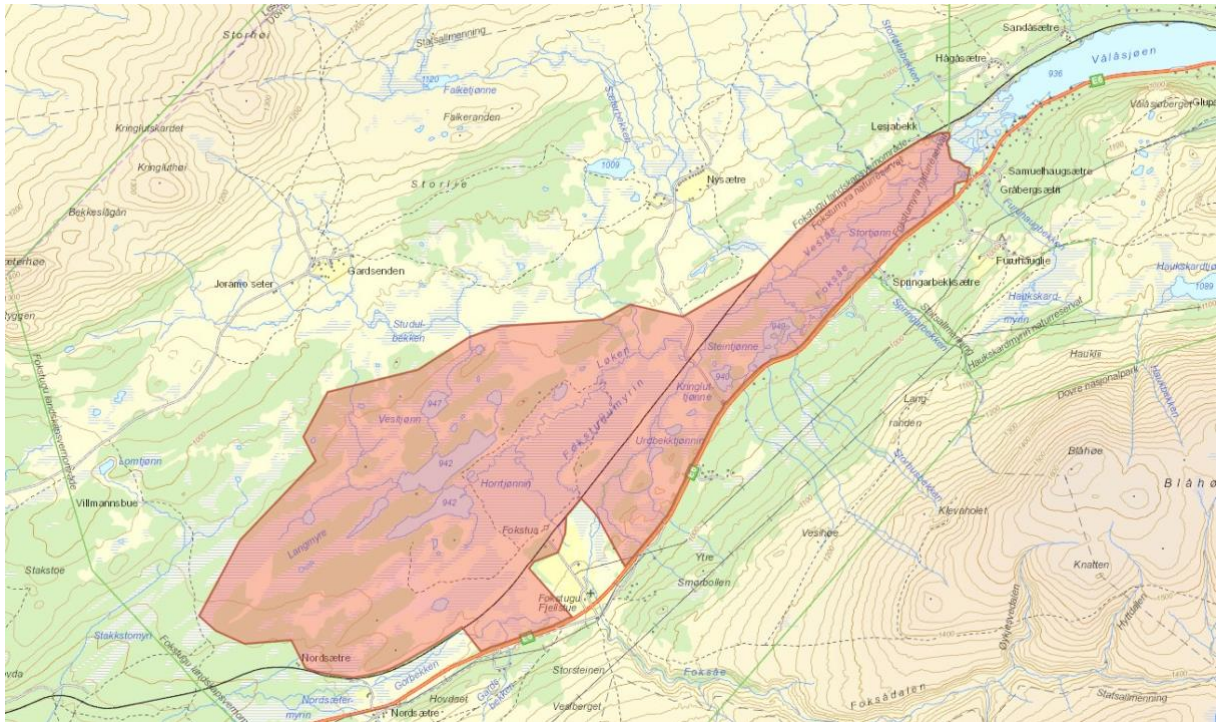
Vernestatus: Ingen

Tidligere undersøkelser/sammenstillinger: Østbye 1987, 1988, 1990a,b, 2006, Fiksdahl & Hoff 2005, Opheim 2011, 2012, 2013b, Opheim & Høitomt 2014, 2016

Feltregistreringer 2017: JAP, SHA, GHØ og JOP 26.-27.6.

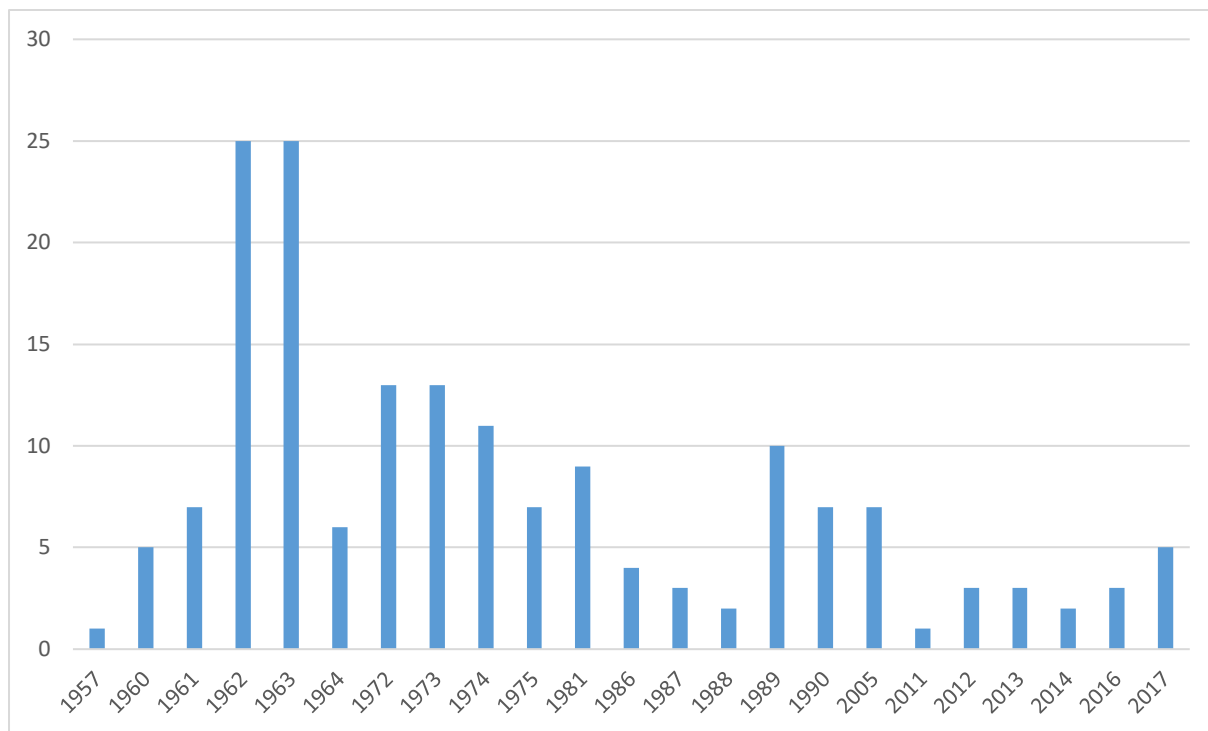
Art	Antatt hekkebestand	Kommentar
Vipe	5 par	Stormyre, Langmyre, Rundtjønn, Nordre Horrtjønne og tjern ved Bonkalhaugen
Storspove	4 par	1 par nordvest for Kringluttjønn, 1 par Stormyre og 2 par på Sjugurdsmyre

Fokstumyra er landets eldste naturreservat, og det finnes gode bestandsdata for både vipe og storspove fra 1950-tallet og framover. Det første hekkefunnet av storspove på Fokstumyra ble gjort allerede i 1942 (Haftorn 1971), men så ble den ikke nevnt i noen publikasjoner før Østbye (1987) fant to par på myra i 1986. Den var fraværende igjen som hekkefugl i årene 1987-1990 samt i 2005 (Østbye 2006). Etter den tid viser registreringer på Artsobservasjoner ett varslende par i 2007. Under de standardiserte tellingene på 2010-tallet ble det registrert ett par fram til 2017, da hele 4 par ble antatt å hekke (Jon Opheim pers. medd.). Bestanden ser derfor ikke ut til å ha endret seg vesentlig de siste 10-årene, muligens kan man se en positiv utvikling på 2010-tallet.

Figur 26. Overvåkingsområdet Fokstumyra naturreservat i Dovre kommune.

Første hekking av vipe var trolig i 1957, og bestanden økte sterkt fram til 1962-63 da 20-30 par ble registrert. Mot slutten av 1960-tallet gikk bestanden ned igjen, mens det var små svingninger på 1970-tallet, og nedgang på første halvdel av 1980-tallet. En ny bestandstopp kom omkring 1990 (opptil 10 par), og den hadde også et godt år i 2005 med 7 hekkende par (Østbye 2006). I perioden 2011-2016 var vipa svært fåtallig på Fokstumyra (1-3 par). I likhet med storspove økte hekkebestanden i 2017 (til ca. 5 par).

Figur 27. Antall hekkende par med vipe på Fokstummyra og Fokstua gård i godt undersøkte år i perioden 1957-2017 (Østbye 1987, 1988, 1989, 1990a,b, 2005, Opheim 2011, 2012, 2013b, 2014, Opheim & Høitomt 2016).

4.1.14 Lesjaleira

Kommune: Lesja

Vernestatus: Ingen

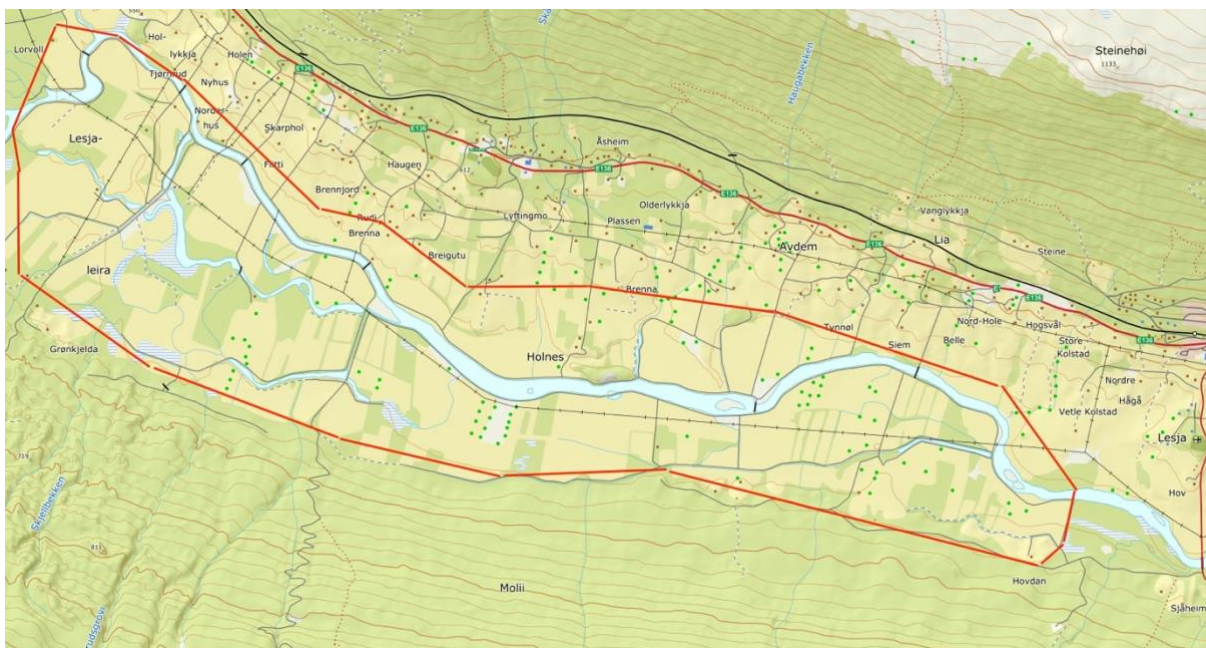
Tidligere undersøkelser/sammenstillinger: Jordhøy 1987, Jordhøy & Kålås 1992, Larsen 2002, 2005, 2009

Feltregistreringer 2017: EBR, TMH besøkte området en rekke ganger i april, mai, juni og juli, i tillegg JOP, JAP og RØD 26.5.

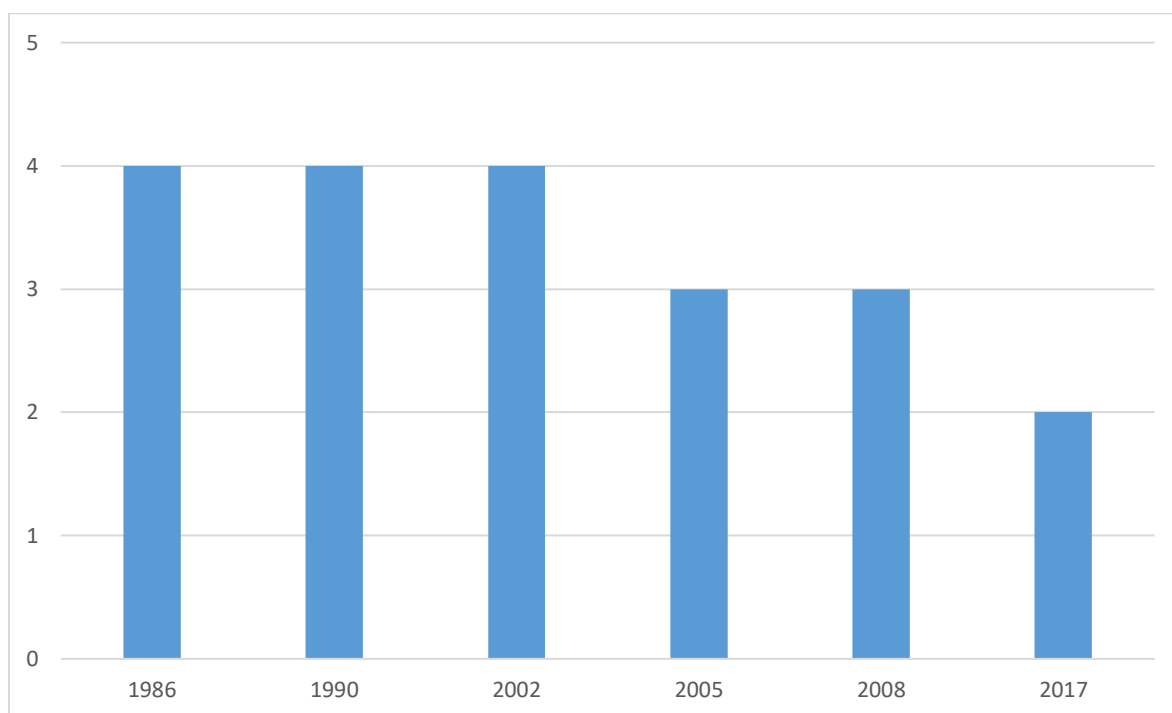
Art	Antatt hekkebestand	Kommentar
Vipe	2 par	Begge i midtre deler
Storspove	2 par	Ett par i midtre del og ett i søndre del (ga opp)

Bestanden av storspove viser en svak nedgang på Lesjaleira. Jordhøy & Kålås (1992) registrerte 4 storspoveterritorier både i 1986 og i 1990, mens det i 2002, 2005 og 2008 ble antatt 3-4 hekkende par i området. Registreringene i 2017 viste bare to hekkende par, hvorav det ene trolig ga opp før klekking.

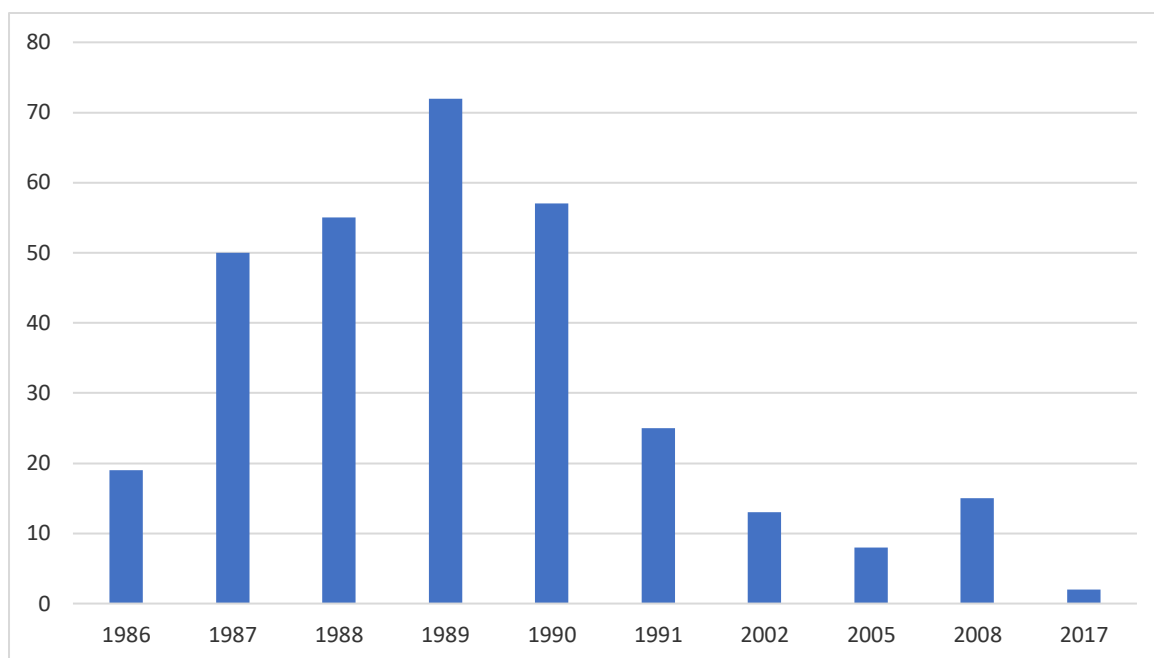

Figur 29. Omtrentlig avgrensning av overvåkingsområdet Lesjaleira i Lesja kommune.

Figur 30. Antall hekkende par med storspove på Lesjaleira 1986, 1990 (Jordhøy & Kålås 1992), 2002 (Larsen 2002), 2005 (Larsen 2005), 2008 (Larsen 2009) og i 2017.

Vipe har hatt en svært negativ bestandsutvikling, i dette som var fylkets klart viktigste hekkeområde på 1980-tallet – med opptil 72 hekkende par under Jordhøy & Kålås (1992) sine undersøkelser her (knyttet til det såkalte Terskelprosjekt til NVE). Nedgangen startet i 1990 og på 2000-tallet registrert Larsen (2002, 2005, 2009) 10-15 par her. Under kartleggingen i 2017 ble det kun funnet 2 hekkende par på Lesjaleira (se figur 31).

Figur 31. Antall hekkende par med vipe på Lesjaleira 1986-1991 (Jordhøy & Kålås 1992), 2002, 2005, 2008 (Larsen 2002, 2005, 2009) og i 2017.

4.2 Oppsummering

Til sammen ble det registrert 47-48 par med vipe og 27-31 par med storspove i de 14 utvalgte områdene.

Område	Kommune(r)	Vipe	Storspove
Vindflomyrene naturreservat	Østre Toten	3 par	-
Åsmarka	Vestre Toten	6 par	-
Einafjorden	Vestre Toten	18 par	5 par
Gråsteinmyra	Gjøvik	1 par	2 par
Dokkadeltaet-Nordsinni	Nordre Land	-	-
Flåmyra naturreservat	Nordre Land	2 par	1 par
Bjørnhaugmyra	Nordre Land	-	-
Ullsjømyra/Tjernhaugmyra	Nordre Land	1 par	2 par
Stølsvidda	Nord-Aurdal og Vestre Slidre	6 par	3-4 par
Hynna naturreservat	Gausdal	1-2 par	4-5 par
Øyerfjellet	Øyer	-	4-5 par
Fryasletta-Hovevollene	Sør-Fron	2 par	0-1 par
Fokstumyra naturreservat	Dovre	5 par	4 par
Lesjaleira	Lesja	2 par	2 par
Sum		47-48 par	27-31 par

Vi har få områder i Oppland med lange tidsserier fra hekkeområder for storspove og vipe. De beste undersøkelsene over tid er gjort i Fokstumyra naturreservat, på Lesjaleira og på Vindflomyrene. Disse lokalitetene viser alle en dramatisk tilbakegang hos vipe, og da særlig Lesjaleira, mens storspovebestanden ikke går like dramatisk tilbake. På tross av noe varierende dekningsgrad og grundighet i undersøkelsene, er det gjort en sammenstilling av observasjonsmateriale i de hyppigst undersøkte lokalitetene mellom ulike tidsperioder for å se på en samlet bestandsutvikling i Oppland

(se tabell 1 og 2). Vi har ikke gode nok data fra tilstrekkelig mange områder til å kunne se på utviklingen mellom tiår (mellom 1980-tallet og 1990-tallet, mellom 1990-tallet og 2000-tallet osv.).

Tabell 1. Bestandsutvikling hos vipe i områder med hekkeregistreringer fra 1980-tallet og fram til i dag. Sammenlikningene er gjort mellom 1980-tallet og 2017, mellom 1990-tallet og 2017 osv. Bestand innenfor et tiår kan være basert på alt fra ett til 10 år.

Områder	Bestand 1980-tallet	Bestand 2017	Bestandsutvikling
Vindflomyrene NR, Hynna NR, Øyerfjellet, Lesjaleira, Fokstumyra NR	51-122 par	11 par	78-91 % tilbakegang
	Bestand 1990-tallet		
Åsmarka, Flåmyra NR, Fokstumyra NR, Lesjaleira	51-86 par	15 par	71-83 % tilbakegang
	Bestand 2000-tallet		
Vindflomyrene NR, Åsmarka, Einafjorden, Dokkadeltaet-Nordsinni, Flåmyra NR, Bjørnhaugmyra, Stølsvidda, Hynna NR, Øyerfjellet, Fokstumyra NR	65-97 par	42-44 par	32-57 % tilbakegang
	Bestand 2010-2016		
Vindflomyrene NR, Einafjorden, Flåmyra NR, Øyerfjellet, Fokstumyra NR	13-28 par	28 par	Stabil til 115 % økning

Etter en tydelig bestandstopp på 1980-tallet, har tilbakegangen hos vipe i Oppland vært dramatisk. Arten har gått kraftig tilbake både i kulturlandskapsområder og på myrer i barskogs- og seterregionen, men i størst grad i kulturlandskapet. Med basis i bestandstall fra de utvalgte overvåkingsområdene har bestanden blitt redusert med omkring 80 % fra 1980- og 1990-tallet og fram til 2017, mens tilbakegangen fra 2000-tallet og fram til 2017 har vært noe mindre (om lag 40-50 %). Bestanden var trolig ganske stabil fra 1970-tallet og et stykke ut på 1990-tallet. Den negative utviklingen ser ut til å ha startet omkring midten av 1990-tallet og skjøt fart utover på 2000-tallet. Utviklingen på 2010-tallet er mer uklar, men det er nå ganske tydelige indikasjoner på at bestanden reduseres i lavere takt, samtidig som det er en svak positiv tendens i enkelte viktige hekkeområder – slik som i Fokstumyra naturreservat i Dovre og langs Einafjorden i Vestre Toten. I begge disse områdene har det vært en svak vekst i bestanden på 2010-tallet.

Av overvåkingsområdene har Lesjaleira i Lesja hatt den mest dramatiske tilbakegangen, med en reduksjon i bestanden fra et gjennomsnitt på 46 par i perioden 1986-1991 til kun to hekkende par i 2017 (tilsvarer en reduksjon på 96 %!). Fra å være fylkets klart viktigste hekkeplass for 30 år siden, er området nå marginalisert som hekkeplass. På elveslettene mellom Dokkadeltaet og Nordsinni i Nordre Land hekket 6-11 par i perioden 2002-2008. I 2017 ble det ikke registrert hekking i området. På Øyerfjellet i Øyer ble det funnet 12 par på det meste på 1980-tallet. Ingen hekking ble påvist i 2017, og arten har ikke blitt rapportert fra kommunen siden 2015. Og dekningen av aktuelle hekkeplasser på Øyerfjellet var dårligere på 1980-tallet enn under registreringene i 2017. Også på Stølsvidda i Nord-Aurdal og Vestre Slidre, Vindflomyrene i Østre Toten og i Åsmarka i Vestre Toten har populasjonen gått betydelig ned.

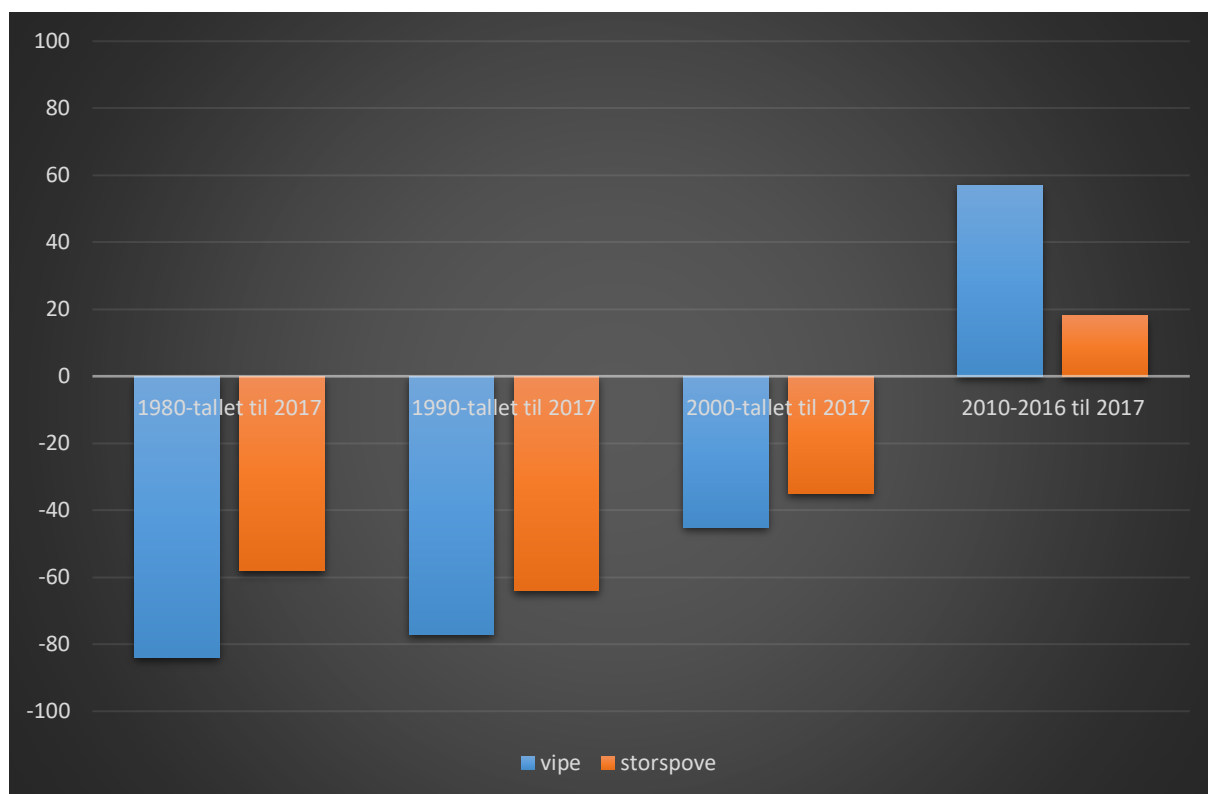
Utviklingen har vært tilsvarende i de viktigste rasteplassene for arten i Oppland. I Lågendeltaet ble det registrert opptil 670 ind. på vårtrekk på 1980-tallet (19.4.1983). Etter 1995 gikk antall rastende fugler på vårtrekket betydelig ned, og maksimumsregistreringene av arten i perioden 2013-2017 (med svært god observasjonsdekning) har vært 7-60 individer (Opheim u.a.). Siste hekkeindikasjon på Jørstadmvollene var i 2013, hvor den tidligere var fast hekkefugl.

Tabell 2. Bestandsutvikling hos storspove i områder med tidligere hekkeregistreringer.

Områder	Bestand 1980-tallet	Bestand 2017	Bestandsutvikling
Åsmarka, Fokstumyra NR, Hynna NR, Øyerfjellet, Dokkadeltaet-Nordsinni, Ullsjømyra/Tjernhaugmyra, Vindflomyrene NR	20-29 par	10 par	50-66 % nedgang
	Bestand 1990-tallet		
Åsmarka, Dokkadeltaet-Nordsinni, Ullsjømyra/Tjernhaugmyra, Flåmyra NR	12-17 par	5 par	58-71 % nedgang
	Bestand 2000-tallet		
Vindflomyrene NR, Åsmarka, Einafjorden, Flåmyra, Ullsjømyra/Tjernhaugmyra, Stølsvidda, Hynna NR	19-35 par	16 par	16-54 % nedgang
	Bestand 2010-2016		
Vindflomyrene NR, Einafjorden, Dokkadeltaet-Nordsinni, Ullsjømyra/Tjernhaugmyra, Øyerfjellet, Fokstumyra NR	12-17 par	16-17 par	Mellom 6 % nedgang og 42 % økning

Med bakgrunn i data fra de utvalgte områdene har det skjedd en markant tilbakegang også i storspovebestanden i Oppland mellom 1980-tallet/1990-tallet og fram til i dag. I dette tidsperspektivet har tilbakegangen vært på ca. 60-70 %. Nedgangen startet noe seinere enn for vipe sin del, trolig omkring 2000 – med størst nedgang på første halvdel av dette desenniet. På 2010-tallet derimot, ser det ut til at nedgangen har flatet ut. Denne vurderingen er mer usikker, og en mulig økning de siste par årene som materialet fra overvåkingsområdene antyder, skyldes nesten alene en økning på Fokstumyra fra 2016 til 2017. Det gjenstår å se om det er en permanent eller midlertidig positiv utvikling.

Figur 21. Bestandsutvikling hos vipe og storspove i de 14 overvåkingsområdene mellom 1980-tallet og 2017, mellom 1990-tallet og 2017 osv.

Det ser også ut til at storspove er i ferd med å forsvinne fra flere tidligere viktige hekkeområder; verken i Åsmarka eller på Vindflomyrene ble arten registrert i 2017, etter å ha hatt en fast bestand helt fram til omkring 2015. I området Dokkadeltaet-Nordsinni og på Bjørnhaugmyra i Nordre Land forsvant trolig arten som hekkefugl mellom 2002 og 2010 en gang. Også fra kulturlandskapsområder utenom de valgte overvåkingslokalitetene kjenner vi til at storspove har blitt borte på 2000-tallet, bla. på Biristranda i Gjøvik kommune, Jørstadvollene i Lågendeltaet fuglefredningsområde og Ringebyvollene i Ringebu. Det finnes også eksempler på stabile bestander over lang tid, slik som på Fokstumyra, Stølsvidda og langs Einafjorden; interessant nok er to av disse (Fokstumyra og Einafjorden) de eneste overvåkingsområdene som har hatt en svak økning i bestanden av vipe de seinere årene.

Også storspove opptrer nå i lavere antall på vårtrekket i fylket enn tilfellet var på 1980- og 1990-tallet. I Lågendeltaet ble nedgangen i rastende fugler særlig tydelig så siste halvdel av 1990-tallet (Opheim u.a.).

Registreringene i 2017 hadde ikke som mål å dekke hele Oppland, derimot å danne basis for en langsiktig overvåking av arten i sentrale hekkeområder i ulike habitat i fylket. Det er derfor ikke grunnlag for å gjøre et mer nøyaktig anslag på hekkebestanden, men ut fra utviklingen i disse områdene må det antas at bestandene har blitt ytterligere redusert de siste årene – trolig til et nivå på 300-500 par for vipe og 50-75 par for storspove. Tilbakegangen fra Atlasperioden blir med disse estimatene mellom 50 og 85 % for vipe og mellom 25 og 67 % for storspove.

Årsakene til tilbakegangen hos disse artene i Oppland er lite kjent. Generelt er det mange vaderarter som opplever reduserte bestander for tida, og årsaker er antatt å ligge både i miljøendringer i overvintringsområdene, arealpress og inngrep i rasteområder og miljøendringer i hekkeområdene, særlig omlegginger i landbruket når det gjelder vipe og storspove (<http://www.iucnredlist.org>). Det vi kjenner til fra våre hekkeområder er at særlig vipe, men trolig også storspove, er avhengig av dårlig drenerte jordbruksarealer for næringsøk innenfor hekkeområdene i kulturlandskapet. Med stadig større krav til effektivisering i jordbruket, blir slike områder færre og færre. Dette ser vi at skjer i flere av de tradisjonelle vipeområdene i fylket, bla. på Lesjaleira, langs Etna og i Åsmarka.

Figur 22. Storspove i fluktpill over Trangvika langs vestsida av Einafjorden; en tradisjonell hekkeplass for arten. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Det er vanskeligere å finne forklaringer på tilbakegangen i populasjonene av vipe og storspove på myrområder i barskogs- og seterregionen. Mange av disse områdene er vernet som naturreservater og er derfor forskånet for inngrep. Det er ingen klare forskjeller i bestandsutvikling mellom vernede og ikke vernede myrområder. Ferdsløp er heller ikke et vesentlig problem i noen av de områdene vi undersøkte i 2017. Trolig er det da forholdene i vinterområdene og langs trekkrutene som forårsaker en generell tilbakegang i bestandene.

5 LITTERATUR

- Bekken, J. 1983. Frya. Pattedyr og fugl. Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer, Universitetet i Oslo, Rapport 58. 35 s.
- BirdLife International 2004. Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. BirdLife International. Cambridge. 374 s.
- BirdLife International 2015. European Red List of Birds. Office for Official Publications of the European Communities. Luxembourg. 675 s.
- IUCN 2018. The IUCN Red List of Threatened Species. <http://www.iucnredlist.org>.
- Fiksdahl, B. & Hoff, K. 2005. Forvaltningsplan for Fokstummyra naturreservat. Fylkesmannen i Oppland, miljøvernavdelingen, Rapp. nr. 3/05, 40 s. + vedlegg.
- Gaarder, G. (red.), Høitomt, G., Kasenborg, I. G., Larsen, B. H., Opheim, J. & Roang, J. K. 1997. Fugler i Oppland. Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland. Fylkets fuglevernforening. Lillehammer. 280 s.
- Gjershaug, J. O., Thingstad, P. G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red.) 1994. Norsk fugleatlas. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu. 551 s.
- Heggøy, O. & Øien, I. J. 2014. Vipa går en usikker framtid i møte. *Vår Fuglefauna* 37: 114-127.
- Henriksen S. & Hilmo O. (red.) 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge. ISBN: 978-82-92838-40-2.
- Høitomt, G. 1984. Ornitologiske rapport fra Flæinn, Hestedekkan, Tindulvtjern/Gaukelitjern m.m., Nord-Aurdal og Vestre Slidre kommuner, Oppland fylke. Rapport. 52 s.
- Høitomt, G. 1995. Ornitologisk rapport for Etna på strekningen Bruflat-Dokka, Etnedal og Nordre Land kommuner. Feltarbeid utført 1995. Rapport. 57 s. + vedlegg.
- Høitomt, G. 2002. Ornitologisk rapport for Øktmyrene, Flåmyra og Evjemyra naturreservater. Fylkesmannen i Oppland, miljøvernavdelingen. Rapp. nr. 6/02, 29 s. + vedlegg.
- Høitomt, G. 2013. Dokkadeltaet naturreservat. Forvaltningsplan med bevaringsmål. Fylkesmannen i Oppland. Rapportnr. 5/2013, 107 s.
- Jordhøy, P. 1987. Progresjonsrapport Lesjaleirene 1987. DN-rapport. Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim. 40 s. + vedlegg.
- Jordhøy, P. & Kålås, J. A. 1989. Fuglefaunaen i det jordbrukspregete kulturlandskap - inntrykk fra et norsk prosjekt. *Vår Fuglefauna* 12: 170-174.
- Jordhøy, P. & Kålås, J. A. 1992. Lesjaleira - effekter av flomsikring, drenering og oppdyrking på fuglefaunaen. *NVE-Biotopjusteringsprogrammet, Terskelprosjektet. Rapport nr. 34: 1-75 + vedlegg.*
- Kålås, J. A. & Byrkjedal, I. 1981. Vadefuglenes hekkestatus i Norge med Svalbard. *Proc. Second Nordic Ornith. Congr.* 1979: 57-74.
- Kålås, J. A., Dale, S., Gjershaug, J. O., Husby, M., Lislevand, T., Strann, K.-B. & Strøm, H. 2015. Fugler (Aves). S. 67 - 70 i: Henriksen, S. & Hilmo, O. (red.) Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge. 193 s. ISBN: 978-82-92838-40-2.
- Larsen, B. H. 2002. Fugler i åkerlandskapet i Oppland – etablering av basis for overvåkning. *LNU Rapport nr. 3-2002: 1-13.*
- Larsen, B. H. 2005. Overvåking av fugler i åkerlandskapet i Oppland – resultater fra registreringene i 2005. *LNU Rapport nr. 2-2005: 1-20.*

- Larsen, B. H. 2009. Overvåking av fugler i åkerlandskapet i Oppland – resultater fra registreringene i 2008. *LNU Rapport* nr. 1-2009: 1-20.
- Larsen, B. H. 2014. Vindflomyrene naturreservat – faggrunnlag for forvaltningsplan. Miljøfaglig Utredning Rapport 2014-23: 1-20, ISBN: 978-82-8138-712-6.
- Larsen, T. & Sandvik, H. 1994. Status for vipa i Norge 1994. *Vår Fuglefauna* 17: 196- 204.
- Lislevand, T., Byrkjedal, I. & Grønstøl, G. B. 2002. Vipenes atferd og levesett i hekketida. *Vår Fuglefauna* 25: 54-60.
- Opheim, J. 1978. Fuglelivet på myrene mellom Hornsjøen og Øvre Ropptjern, Gausdal kommune. Våtmarksundersøkelsene i Oppland 1978. Rapport, 15 s.
- Opheim, J. 1984. Fuglefaunaen i Roppa-området, Gausdal kommune. Fugler i Oppland Rapport nr. 12 1984. 5. årg. 32 s.
- Opheim, J. 2004. Kartlegging av biologisk mangfold Øyer kommune. Innsamlet grunnlagsmateriale om fugler og dyr. Rapport, 147 s.
- Opheim, J. 2008. Hynna naturreservat, Gausdal kommune. En sammenstilling av fugleobservasjoner fram til 2008. Hujon 34: 156-180.
- Opheim, J. 2011. Fokstumyra naturreservat 2011. Overvåking av hekkebestander av prioriterte fuglearter. Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland. Rapport. 17 s.
- Opheim, J. 2012. Fokstumyra naturreservat 2012. Overvåking av hekkebestander av prioriterte fuglearter. Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland. Rapport. 19 s.
- Opheim, J. 2013a. Hundorp naturreservat, Sør-Fron kommune. Ornitologisk rapport. Kistefos Skogtjenester AS. Rapport. 26 s.
- Opheim, J. 2013b. Fokstumyra naturreservat 2013. Overvåking av hekkebestander av prioriterte fuglearter. Kistefos Skogtjenester AS. Rapport. 22 s.
- Opheim, J. under arbeid. Lågendeltaet naturreservat. Forvaltningsplan med bevaringsmål. Fylkesmannen i Oppland. Rapport nr. xx/20xx.
- Opheim, J. & Høitomt, G. 2014. Fokstumyra naturreservat 2014. Overvåking av hekkebestander av prioriterte fuglearter. Kistefos Skogtjenester Rapport nr. 14-2014. 23 s.
- Opheim, J. & Høitomt, G. 2016. Fokstumyra naturreservat 2016. Overvåking av hekkebestander av prioriterte fuglearter. Kistefos Skogtjenester Rapport nr. xx-2016. 23 s.
- Shimmings, P. & Øien, I. J. 2015. Bestandsestimater for norske hekkefugler. NOF-rapport 2015-2. 268 s.
- Østbye, T. 1987. Fokstumyra naturreservat. Vegetasjon og fugl. Resultater fra feltarbeidet 1986 og sammenstilling av eldre observasjonsmateriale. Fylkesmannen i Oppland, miljøvernavdelingen. Rapport nr. 9/87: 1-80.
- Østbye, T. 1988. Fokstumyra naturreservat, fugleregistreringer 1987. Fylkesmannen i Oppland, miljøvernavdelingen. Rapport nr. 4/88: 1-28.
- Østbye, T. 1989. Fokstumyra naturreservat. Fugleregistreringer 1988. Fylkesmannen i Oppland, miljøvernavdelingen. Rapport nr. 13/89: 1-35.
- Østbye, T. 1989. Fokstumyra naturreservat. Fugleregistreringer 1989. Fylkesmannen i Oppland, miljøvernavdelingen. Rapport nr. 23/89: 1-38.
- Østbye, T. 1990. Fokstumyra naturreservat. Fugleregistreringer 1990. Fylkesmannen i Oppland, miljøvernavdelingen. Rapport nr. 13/90: 1-12.

Østbye, T. 2006. Fugleregistreringer i Fokstummyra naturreservat. Resultater fra feltarbeidet sommeren 2005. Statens naturoppsyn Rapport 31-2006: 1-40.